

**DOĞA DOSTU
DOĞAL GAZ İLE**
Şehirlerimize
Hava Hoş!

27 il merkezi, 221 ilçe ve beldede sürdürdüğümüz doğal gaz dağıtım faaliyetlerimizle sadece bir yılda 317 milyondan fazla yetişkin ağacın temizleyebileceği miktara eşdeğer, 7,4 milyon ton daha az karbon salımı gerçekleşmesini sağladık.

Gelecek için daha temiz çevre, daha temiz nefes hedefimizden aldığımız tükenmeyen enerji ile çalışmayı sürdürüyor, doğal gazı tercih ederek ülkemize nefes aldırın 4 milyon doğa dostu abonemize teşekkür ediyoruz.

aksa
DOĞALGAZ

Doğa Dostu
Enerji Doğal Gaz

444 4 187 | a...z.com.tr

Zorlu Enerji CEO'su
Sinan Ak

Enerjisa Üretim
CEO'su
İhsan Erbil Bayçöl

'ENERJİ SEKTÖRÜNDE KÜRESEL ÖLÇEKTE ÖNEMLİ DEĞİŞİKLİKLER YAŞANDI'

■ ISTRADE 2022'nin açılışında konuşan T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Abdullah Tanca, salgın süreciyle bütün alanlarda olduğu gibi enerji alanında da küresel ölçekte önemli değişiklikler yaşandığına dikkat çekti: "Dünyada emtia fiyatlarındaki beklenmeyen artışlar bütün ticari piyasaları olumsuz etkiledi. Bu olumsuz etkilerden arz güvenliğinin ve tüketicilerin korunması amacıyla Elektrik Piyasası Kanunu'nda yapılan değişikliklerle maliyeti yüksek üreticilerin ve tüketicilerin desteklenmesi için 'destekleme bedeli' uygulaması devreye alındı." >> 6

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı
Abdullah Tanca

**ISTRADE
2022**

6. ENERJİ
TİCARETİ VE
TEDARİĞİ ZİRVESİ
6th ENERGY TRADING &
SUPPLY SUMMIT

Gas & Power

ISTRADE 2022 ÖZEL SAYISI

Enerji Piyasasının Gazetesi

Yıl: 18

Sayı: 335

@petroturkcom

www.petroturk.com

ISTRADE 2022 sektörün NABZINI TUTTU

ÜST DÜZEY TEMSİL

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın himayesinde, başta EPDK olmak üzere, TOBB, ELDER, ETD, PETFORM, EÜD, ADER, PETDER, GAZBİR, TABGİS, PÜİS, TLPD ve GAZİD gibi Türkiye'nin önde gelen sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenen Zirve; bu yıl da yurt içi ve yurt dışından çok sayıda önemli sektör temsilcisi ve profesyoneli ağırladı.

GELECEK

ÖNGÖRÜLERİ

SEKTÖRLERLE PAYLAŞILDI

ISTRADE 2022 kapsamında Türkiye ve Bölgede Gaz Ticareti, Elektrik Piyasalarında Ticaret ve Perakende, Enerji Piyasalarına Finansal Bakış, Küresel Enerji Piyasaları, Dünya Siyaseti ve Enerji, Türkiye Enerji Piyasasında Güncel Durum, Enerjinin Geleceği ve Ticaret başlıklı oturumlar; uzman konuşmacılar ve profesyoneller tarafından ele alındı, mevcut durum değerlendirmeleri ve gelecek öngörülerinde bulunuldu. >> 4

Enerji ticareti ve tedariki alanında ülkemizin ilk ve tek platformu olan, bu yıl altıncı kez düzenlenen ISTRADE 2022; 9-10 Mayıs tarihlerinde Raffles İstanbul Zorlu Center'da gerçekleştirildi.

SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR GELECEK HEDEFİYLE
ENERJİ ÜRETİYORUZ

Türkiye’de GRI “Standards” kapsamında
sürdürülebilirlik raporu yayınlayan ilk enerji şirketiyiz.

ISTRADE 2022

6. ENERJİ
TİCARETİ VE
TEDARİĞİ ZİRVESİ

6th ENERGY TRADING &
SUPPLY SUMMIT

9-10 Mayıs

İSTANBUL

4

ISTRADE 2022
Açılış Konuşmaları

30

Sunum: Volkan Yiğit / Türkiye Enerji
Piyasalarında Güncel Durum

10

Oturum:
Enerji Piyasalarına Finansal Bakış

34

Gala Yemeği

14

Oturum:
Küresel Enerji Piyasaları

36

Kahve Molası

18

Oturum:
Türkiye ve Bölgede Gaz Ticareti

38

Öğle Yemeği

22

Oturum:
Dünya Siyaseti ve Enerji

40

Fotoğraflarla ISTRADE 2022 /
Stantlar

28

Sunum: Ekonomist Fatih Keresteci
Türkiye ve Dünya Ekonomisi

46

Teşekkürlerimizle

GREEN
POWER

3

Oturum: Elektrik Piyasalarında
Ticaret ve Perakende

5

Oturum:
Enerjinin Geleceği ve Ticaret

ENERJİ TİCARETİ VE TEDARİĞİ ALANINDA ÜLKEMİZİN İLK VE TEK PLATFORMU OLAN ISTRAD 2022'YE BÜYÜK İLGI

ENERJİ TİCARETİNİN KALBI ISTRAD 2022'DE ATTI

Bu yıl altıncısı düzenlenen Enerji Ticareti ve Tedariği Zirvesi ISTRAD 2022, 9-10 Mayıs tarihlerinde Raffles İstanbul Zorlu Center'da gerçekleştirildi. ISTRAD 2022'nin açılış konuşmaları; T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Abdullah Tancan, Zorlu Enerji CEO'su Sinan Ak, Enerjisa Üretim CEO'su İhsan Erbil Bayçöl, Türkiye Enerji Zirvesi Başkanı Mustafa Karahan ve Enerji Fuarcılık Genel Müdürü Bilun Saka tarafından yapıldı.

Tedariği
Zirvesi T.C.
Enerji ve Tabii Kay-
naklar Bakan Yardımcısı
Abdullah Tancan, Zorlu Enerji
CEO'su Sinan Ak, Enerjisa Üretim
CEO'su İhsan Erbil Bayçöl, Türkiye
Enerji Zirvesi Başkanı Mustafa
Karahan ve Enerji Fuarcılık
Genel Müdürü Bilun Saka'nın
konuşmalarıyla açıldı.

ENERJİ SEKTÖRÜ UZMANLAR TARAFINDAN ELE ALINDI

Zirvede yer alan oturumların başlıkları, Türkiye ve Bölgede Gaz Ticareti, Elektrik Piyasalarında Ticaret ve Perakende, Enerji Piyasalarına Finansal Bakış, Küresel Enerji Piyasaları, Dünya Siyaseti ve Enerji, Türkiye Enerji Piyasasında Güncel Durum, Enerjinin Geleceği ve Ticaret, Fatih Keresteci'nin Türkiye ve Dünya Ekonomisi - Yeni Dengeler Sunumu oldu. Tüm başlıklar

konunun uzmanı konuşmacılar ve profesyoneller tarafından ele alındı, mevcut durum değerlendirmeleri ve gelecek öngörülerinde bulunuldu.

TOPLAM 8 OTURUMA EV SAHİPLİĞİ YAPTI

İstanbul Raffles Otel'de iki gün boyunca yoğun oturum trafiği yaşanan ISTRAD 2022'ye yurtdışından da çok sayıda konuşmacı ve delege katılım sağladı. Organizasyonda iki gün boyunca toplam 8 oturum gerçekleştirildi.

Yoğun oturum trafiğine verilen kahve ve yemek aralarında katılımcılar sektördeki gelişmeleri değerlendirme ve sohbet etme imkanı buldular. İlk gün akşamı düzenlenen Gala Yemeği'nde ise katılımcılar günün yorgunluğunu atarak canlı müzik eşliğinde keyifli dakikalar geçirdiler. Organizyon'un Gala Yemeği sponsorluğunu Zorlu Enerji, Öğle yemeği sponsorluğunu Enerjisa Enerji ve kahve arası sponsorluğunu ise Petronet üstlendi.

"ENERJİ ALANINDA KÜRESEL ÖLÇEKTE ÖNEMLİ DEĞİŞİKLİKLER YAŞANDI"

Zirve'nin açılış konuşmasını gerçekleştiren T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Abdullah Tancan; "Salgın süreciyle bütün alanlarda olduğu gibi enerji alanında da küresel ölçekte önemli değişiklikler yaşandı. Bakanlık olarak kurulu güç portföyünde yenilenebilir enerji payının artırılmasıyla ilgili çalışmalara önem veriyoruz. Elektrik kurulu gücü ve üretiminde, 2021 yılı sonu itibarıyla yaklaşık 100 gigavatlık bir kurulu güç kapasitesiyle Avrupa'nın 5'inci ve 331 teravatsaatlik elektrik üretimiyle de Avrupa'nın 3'üncü büyük ülkesi olduk. Nisan 2022 itibarıyla yenilenebilir enerji tesislerinin kurulu gücü, toplam kurulu gücümüzün yaklaşık yüzde 54'ünü oluşturuyor" diye konuştu.

ISTRAD 2022; bu yıl da enerji piyasasının kamu ve özel sektördeki tüm paydaşlarını bir araya getirerek sektörün gelişimine önemli katkılar sağladı. ISTRAD Enerji Ticareti ve Tedariği Zirvesi, 2023'te bir kez daha sektör adına önemli konu ve konuk konuşmacılar ile düzenlenecek.

Türkiye'nin Enerji Ticareti ve Tedariği konusundaki tek zirvesi olan "ISTRAD 2022"nin altıncısı 9-10 Mayıs tarihlerinde Raffles İstanbul Zorlu Center'da gerçekleştirildi. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın himayesinde, başta Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) olmak üzere, TOBB, ELDER, ETD, PETFORM, EÜD, ADER, PETDER, GAZBİR, TABGİS, PÜİS, TLPD ve GAZİD gibi Türkiye'nin önde gelen sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenen zirvenin 6'ncısı bu yıl da yurt içinde ve yurt dışından çok sayıda önemli sektör temsilcisi ve profesyonellerini ağırladı.

ISTRAD Enerji Ticareti ve

GELECEĞE GİDEN YOL %100 YENİLENEBİLİR ENERJİDEN GEÇER

*Bizim yolumuz daha yaşanabilir,
daha sürdürülebilir bir dünyaya çıkıyor.*

*Biz bu yolda gelecek nesillerle aramızda
bir köprü kurmak için tüm gücümüzle çalışıyoruz.
Zorlu Enerji Sürdürülebilirlik Stratejimiz doğrultusunda her faaliyetimizde
Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na hizmet etmeye
ve Paris Anlaşması kapsamında ülkemizin düşük karbonlu gelecek hedeflerine
ulaşması için tüm enerjimizle çalışmaya devam ediyoruz.*

%100 yenilenebilir enerjimizle sürdürülebilir bir geleceğe adım adım ilerliyoruz.

Salgın süreciyle bütün alanlarda olduğu gibi enerji alanında da küresel ölçekte önemli değişiklikler yaşandı. Bakanlık olarak kurulu güç portföyünde yenilenebilir enerji payının artırılmasıyla ilgili çalışmalara önem veriyoruz. Elektrik kurulu gücü ve üretiminde, 2021 yılı sonu itibarıyla yaklaşık 100 gigavatlık bir kurulu güç kapasitesiyle Avrupa'nın 5'inci ve 331 teravatsaatlik elektrik üretimiyle de Avrupa'nın 3'üncü büyük ülkesi olduk. Nisan 2022 itibarıyla yenilenebilir enerji tesislerinin kurulu gücü, toplam kurulu gücümüzün yaklaşık yüzde 54'ünü oluşturuyor.

Enerji Piyasaları İşletme AŞ (EPIAŞ) de ürün yelpazesini Vadeli Elektrik Piyasası (VEP) ve Vadeli Doğal Gaz Piyasası (VGP) ile geliştirdi, yenilenebilir enerjinin kullanımının dolaylı olarak desteklenmesini teşvik eden Yenilenebilir Enerji Kaynak Garanti (YEK-G) Sistemi ve piyasası da devreye girdi. Tamamen EPIAŞ'ın kendi imkanlarıyla geliştirilen VEP ve VGP ile birlikte enerji piyasası katılımcıları, yaşanan fiyat ve karşı taraf risklerinden kendilerini koruyabilmekte, mevcut ikili anlaşmalarını organize piyasalara taşıyabilmektedir. Gün Öncesi Piyasası (GÖP) eşleşme miktarı yaklaşık 203 teravatsaat olarak geçen yıl 2020 yılına göre yüzde 10'luk artış gösterdi. 2022 yılındaki GÖP eşleşme miktarı 7 Mayıs itibarıyla 62 teravatsaat, işlem hacmi ise yaklaşık 93 milyar lira olmuştur. Aynı dönem için piyasa takas fiyatı aritmetik ortalaması da 1480 lira/megavatsaattir.

Türkiye dünyanın ilk kapsamlı iklim anlaşması olan Paris Anlaşması'na taraf olarak iklim krizi ve çevresel sorunlarla mücadelede yeni bir sayfa açtı. Sanayi başta olmak üzere birçok iş kolunu ilgilendiren bu anlaşma, bugünümüzü olduğu kadar geleceğimizi de yakından ilgilendirmektedir. Bakanlık olarak ülkemizde hayata geçirilmesi düşünülen ve bu doğrultuda çalışmalar yürütülen Emisyon Ticaret Sistemi ile ilgili çalışmaları çok

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Abdullah Tancan

'ENERJİ SEKTÖRÜNDE KÜRESEL ÖLÇEKTE ÖNEMLİ DEĞİŞİKLİKLER YAŞANDI'

Enerji Ticareti ve Tedariği Zirvesi ISTRADE 2022'nin açılışında konuşan T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Abdullah Tancan, salgın süreciyle bütün alanlarda olduğu gibi enerji alanında da küresel ölçekte önemli değişiklikler yaşandığına dikkat çekti.

yakından takip etmekte ve gerekli desteği vermekteyiz.

Dünyada emtia fiyatlarındaki beklenmeyen artışlar bütün ticari piyasaları olumsuz etkiledi. Bu olumsuz etkilerden arz güvenliğinin ve tüketicilerin korunması amacıyla geçtiğimiz günlerde Elektrik Piyasası Kanunu'nda yapılan değişiklik

maliyeti yüksek üreticilerin ve tüketicilerin desteklenmesi için 'destekleme bedeli' uygulaması devreye alındı.

Avrupa Birliği enerji komisyonu tarafından benzer sorunları yaşayan üye ülkelere yapılan tavsiyeleri de söz konusu usul ve esasları belirlerken dikkate alıyoruz. Uygulamanın

temel amacı hem tüketici hem üretici hem tedarikçileri hem de arz güvenliğini, dolayısıyla enerji piyasalarını korumaktır. Ortaya çıkan, beklenmeyen ve makul olmayan artışların tüketici, üretici ve tedarikçi arasında en adil, en hakkaniyetli ve şeffaf bir şekilde paylaşılmasını temin etmektedir.

YOUTUBE KANALINDAN CANLI YAYINLANDI

ISTRADE 2022 kapsamında düzenlenen oturumlarda katılımcılar Slido.com uygulamasıyla interaktif olarak sorularını konuşmacılara yöneltebilme fırsatı yakaladılar. Aynı zamanda organizasyon; ISTRADE Youtube kanalından da canlı olarak yayınlandı. Petroturk TV Youtube kanalı Zirve esnasında sektörün önemli temsilcileriyle röportajlar gerçekleştirerek sektörün ve ISTRADE 2022'nin nabzını tuttu.

Enerjisa Üretim olarak biz;

Her şeyden önce insan diyoruz.

Teknolojiyi odağımıza alıyor, başarının dijitalleşmekten geçtiğini biliyoruz.

Sürdürülebilirlik hedeflerimizle, yaşama saygı duyarak daha güzel bir gelecek için enerji üretiyoruz.

Çeyrek asırdır durmaksızın ürettiğimiz bu yolculukta, hayata enerji katmaya ve var gücümüzle çalışmaya devam edeceğiz.

Üretiyoruz.

ENERJISA ÜRETİM

'DAHA SERBEST BİR PİYASAYA İHTİYAÇ VAR'

Ticaret günümüzde farklı bir boyuta doğru evrilmeye başladı. Enerji fiyatları tarihte görülmemiş bir seviyede artmış durumda. Bu seviyede de kalacak gibi gözüküyor. Çünkü alınan kararlara baktığımız zaman 'Rus gazını, Rus petrolünü kullanmayacağız' diyen G7 ülkeleri piyasanın sıkışmasına ve fiyatların daha da artmasına sebep olacaklar gibi görünüyor.

Diğer taraftan Yeşil Mutabakat'la birlikte yenilenebilir enerjiye yatırımlar artmış gözüküyor. Bunun getirmiş olduğu başka sıkıntılar var; önümüzdeki 2 yıl hatta 3 yılı bulan kontratlarla hem offshore rüzgar santralleri, hem onshore'da, hem de güneş panellerinde ekipmanları büyük oyuncular satın almış durumdadır. Bugün 1000 megavatlık bir güneş santrali kurmak istiyorum dediğinizde yurtdışında bunu bulmanız pek mümkün gözüküyor. Yani bir yandan enerji fiyatları artarken, diğer taraftan da

Zorlu Enerji CEO'su
Sinan Ak

ekipman fiyatları atmaya başlamış durumda. Hem de bulamıyorsunuz. Bir de hepsinin üzerine geçtiğimiz haftalarda FED faizi de arttırdı.

Aslına bakarsanız her yönden dengeler şaşmış durumda. Bu durumda fiyatları regüle edip yatırımların önünü açmak bence çok mümkün değil. O yüzden biraz daha serbest piyasaya, fiyatların daha rahat hareket etmesine ihtiyaç var. Maalesef fiyatlar yüksek olacak, can acıtacak, ona göre de herkesin kendini bunu hazırlaması gerektiğini düşünüyorum.

'TÜRKİYE'NİN YENİLENEBİLİR ALANINDA TEKRAR BİR İVME KAZANMASI GEREKİYOR'

Hepimizin malumu 2020, 2021 ve 2022 bugüne kadar sıra dışı, zorlayıcı bir süreç oldu. Hemen hemen bütün sektörler, bütün şirketler için excel dosyalarında ekstrem senaryo diye yazan şeyler hayatımızın bir parçası oldu. Bu zorlayıcı unsurdan Enerjisa Üretim olarak kendi yol planımızı çıkarmaya çalışırken, hissedarlarımızla, paydaşlarımızla fikir alışverişi yaparken bu süreçlerde üç şeyin öne çıktığını görüyoruz; bir tanesi liberalleşme unsurları, diğeri insan gücü ve üçüncüsü, ayrıca en önemlisi de arz talep dengesini yönetmek için yatırımların devam etmesi. Bu noktada Türkiye'nin yenilenebilir alanında tekrar bir ivme kazanması gerektiğini düşünüyoruz. Bu konuda da Enerjisa Üretim olarak

Enerjisa Üretim CEO'su
İhsan Erbil Bayçöl

yatırımlarımıza devam ediyoruz. 565 MW'lık rüzgar santrali için yatırımlarımız başlamış vaziyette.

Kamunun desteği ile hibrit santrallerin yolunun açılmasının da çok önemli bir unsur olduğunu düşünüyoruz. Biz 150 MW'lık güneş hibrit santral yatırımını kendi programımıza almış vaziyettediriz. Bunlarla yetinmiyoruz, rüzgarda hedefimizi 1- 1,5 GW seviyesine çıkardık. Bu tarz hedefleri sadece şirket olarak değil ülke olarak da koymamız gerekiyor.

'ÜMİTSİZ OLMAMAK ADINA BURADA YİNE SEKTÖR OLARAK BİR ARAYA GELELİM İSTEDİK'

Bu sene birazcık ticaretin öldüğü bir sene gibi ama yine de ümitsiz olmamak adına burada yine sektör olarak bir araya gelelim, görüşlerimizi paylaşalım, mesajlarımızı verelim, çözüm önerilerimizi ortaya koyalım. Bu sene formatımızı önceki senelere göre biraz değiştirdik.

Öncelikle panel sayısını birazcık daha azalttık ki sizlerin de

Türkiye Enerji Zirvesi
Başkanı Mustafa Karahan

sosyalleşmeye, paylaşımlarınızı arttırmaya vaktiniz kalsın diye. İlk gün panellerimiz devam ederken, 2. gün 1 panel yapıyoruz, diğer oturumlarımız biraz daha sunum formatında olacak. Umuyorum sektörümüz için faydalı bir Zirve olur.

'SİZLERLE 12. TÜRKİYE ENERJİ ZİRVESİ'NDE DE BİR ARADA OLMAYI DİLİYORUZ'

Geçtiğimiz yıl 5.ISTRAD Zirvesini pandemi sebebiyle Türkiye Enerji Zirvesi'yle birlikte yapmıştık. 2022 itibarıyla sektörü İstanbul'da buluşturmak amacıyla Zirve'mizi tekrar Raffles İstanbul Zorlu Center'da gerçekleştirmenin gururunu yaşıyoruz. Bu yıl Kasım ayında bir kez daha sizlerle 12. Türkiye Enerji Zirvesi'nde de bir arada olmayı diliyoruz. Burada iki gün boyunca enerji tedariği ve ticaretindeki son gelişmeler ele alınacak, mevcut durum ve gelecek

Enerji Fuarçılık A.Ş. Genel
Müdürü Bilun Saka

öngörülerini birbirinden değerli uzmanlar tarafından tüm yönleriyle masaya yatırılacak. Başta Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve EPDK olmak üzere Zirvemize katkı veren tüm kişi, kuruluş ve sponsorlarımıza teşekkür eder, sektörümüze faydalı bir Zirve olmasını temenni ederim.

Yolların daimi lideri Petrol Ofisi

81 yıldır memleketin yollarına can veren
Petrol Ofisi, Ocak 2021 - Aralık 2021
verilerine göre bu yıl da sektörün lideri!*

* Petrol Ofisi, EPDK 2021 Aralık ayı raporu verilerine göre; 2021 yılı yurt içi toplam akaryakıt satışlarında %22,1, 2021 PETDER Toplam Madeni Yağ ve Kimyasallar verisine göre ise madeni yağlar satışlarında %29,8 pazar payı ile sektör lideridir.

Petrol Ofisi

'Rüzgar ve güneş projelerinin geri ödemelerinde sıkıntı yaşanmıyor'

'ISTRAD 2022' kapsamında 'Enerji Piyasalarına Finansal Bakış' oturumu gerçekleştirildi. Gama Enerji Genel Müdürü Tamer Çalışır'ın moderatörlüğünü yaptığı oturumda Garanti BBVA Genel Müdür Yardımcısı Ebru Dildar Edin, KPMG Şirket Ortağı Orhan Turan, Yapı Kredi Kurumsal Bankacılık Genel Müdür Yardımcısı Kaan Şakul ve Zorlu Enerji CEO'su Sinan Ak konuşmacı olarak yer aldı.

'SEKTÖRDE CİDDİ ANLAMDA PROJE AÇIĞI VAR'

Geçtiğimiz yıllarda devletin bir yatırım iştahı vardı. Devlet yatırım yapılmasını istiyordu. 2007-2008'li yıllarda arz riski hep gündem maddesiydi. Bununla ilgili birçok lisans verildi. Bugünkü noktada ciddi anlamda lisans açığı var. Yani bir proje yapmak istesek maalesef hem çevresel faktörlerin devreye girmesiyle birlikte hem de birtakım ilave izinlerin gerekmesi sebebiyle basit bir güneş santrali bile 3 sene sürüyor. O yüzden ciddi anlamda proje açığı var. Bunların nasıl kapatılacağı ile ilgili olarak önümüzdeki dönemde bir plan program bekliyor. Sonuçta yatırımcıların finansmandan önceki en büyük sıkıntısı bu. Güneş ve rüzgar da bir proje yapabilmenin ilk şartı ihaleye girme şartı olması. Biz bu konuda oldukça şanslıyız. Elimizde değişik bölgelerde birçok ruhsat var. Bunları şuan geliştiriyoruz. Ama günün sonunda YEKDEM fiyatının yetersiz olması sebebiyle bankalarla finansmanını görüştüğümüzde yüzde 50'ye kadar çıkan sermaye ihtiyacıyla karşılaşacağız. Bu sermaye ihtiyacıyla dünyanın hiçbir yerinde karşılaşmıyoruz. Burada bir çıkmaza doğru gidiliyor. Diğer taraftan FED faiz arttırmaya başladı. Bu etkilerin nereye gideceği şu an için belirsizliğini koruyor. Mevcut tarife ve mekanizmalarla Türkiye'de yeni bir enerji projesinin yapılması pek mümkün değil gibi gözüküyor. Bir taraftan arz açığından bahsederken kendi içimizde çelişki yaşıyoruz. Ama diğer taraftan yenilenebilir enerji teşviklerine baktığımızda süreç ilerlemiyor. Avrupa'da şu an 'Feed in' tarifelerden kurtulmaya çalışıyorlar. Serbest piyasada 5 yılda projelerin kendini ödeyebileceği şekilde mümkün olduğunca hızlı proje yapmaya çalışıyorlar. Dağıtım şirketleri de

Zorlu Enerji CEO'su
Sinan Ak

üretim şirketleri ile ikili anlaşma yapma gayretinde. Enerji sektörüne tabi ki inanıyoruz. Fakat sektörün de gerekliliklerini yapması lazım. Bunları yapmadığınız zaman istediğiniz sonuçları elde etmek pek mümkün değil. Enerji önden giden bir sektör. Enerji olacak ki sanayi kuruluşlarına da kredi verilebilirsin.

Şu an dağıtım şirketlerinde dağıtım ve perakende tarafları var. Perakende şu an biraz sıkıntılı. Yüksek fiyattan alıp düşük fiyattan satıyorlar. Aradaki farkı telafi etmek için birtakım mekanizmalar geliştirilmeye çalışılıyor. Dağıtım tarafına baktığınız zaman orada regüle bir pazar var. Ciddi anlamda yatırım yaptığınız zaman önümüzdeki 10 yıl boyunca ne zaman ne kadar para kazanacağınızı biliyorsunuz. Öngörülebilitesi yüksek. Bu sebeple TL bazlı finansmana bile imkan sağladı. TL getiriye TL kredi aldığımız için burada bir avantaj sağlamış durumdayız.

'ÖNGÖRÜLEBİLİR, NAKİT AKIŞINI OLUŞTURACAK BİR YEKDEM MEKANİZMASINA İHTİYACIMIZ VAR'

Bizler için bugüne kadar en az batık yaptığımız projeler, yenilenebilir projeler. Çünkü son dönemde en fazla finanse ettiğimiz rüzgar ve güneş santralleri. Hidroelektrik santrallerde biraz başımız ağrısız da özellikle rüzgar ve güneş santrallerinde hepimizin kredileri son derece başarılı bir şekilde performans gösterdi ve göstermeye devam ediyor. Geçtiğimiz 15-20 senelik dönemde bankacılık sektörü 40 milyar dolar civarı yenilenebilir enerjiye finansman sağladı. Ve bu sayede yenilenebilir kapasitesi son derece hızlı bir şekilde arttı. Geçmiş dönemde Türkiye'nin bunu başarısındaki en önemli etkenlerden biri YEKDEM'di. Tabii ki bugün de YEKDEM'in önemi kaçınılmaz ama öngörülebilir, nakit akışını oluşturacak şekilde bir YEKDEM'e de ihtiyacımız var. 2021'den sonra yürürlükteki YEKDEM üzülererek söylüyorum ki bizlerin bu finansmanı sağlamasını kolaylaştıran bir YEKDEM değil. Geçmiş senelerde bu kadar iştahla bu projeleri finanse ederken şu andaki mekanizmalarda öngörülebilir bir nakit akışı oluşturmakta çok zorlanıyoruz. Kur riski, enflasyon riski var. Mevcut verdiğimiz kredileri elektrik fiyatlarının ilk günkü koşullara göre döviz bazında aşağıya gelme riski var. Bütün bunları alt alta koyduğumuz zaman da bankalar açısından projenin finansman kapsamının dışına çıkmasına sebep oluyor. Bizler geçtiğimiz dönemde yüzde 20 sermaye ile yatırımcılara sadece yatırım dönemindeki tamamlanma riski konusunda garanti olarak ilerlediğimiz ve finanse

Garanti BBVA Genel Müdür
Yardımcısı Ebru Dildar Edin

ettiğimiz çok sayıda proje varken şu anki koşullarda yüzde 50 sermaye ihtiyacımız oluyor. Devamında vade boyunca da yatırımcıların garanti vermesine gerek kalıyor. O yüzden bundan sonraki dönemde tekrar öngörülebilir, bankaların nakit akışı oluşturacağı mekanizmaya çok hızlı şekilde dönmemiz gerekiyor. Bunu yaparken de geçmiş dönemlerden çok da farklı yerdeyiz. Dünyada kömürden ve arkasından doğal gazdan çıkışlar söz konusu olacak. Önümüzdeki dönemde yenilenebilir ve yenilenebilir enerjiyi üretecek şekilde yerine bunları yerine koymamız gerekiyor. 40 bin megavat rüzgar ya da 70 bin megavat güneş ve 40 ile 60 milyar dolar civarında yatırımlardan bahsediyoruz. Türk bankacılık sektörünün bunu yapacak gücü var mı, var. Ama bu mekanizmalar da yapar mı? Yapamaz diyorum.

“Yeşil Mavi Güvence Altında”

Çağrı Merkezi
0850 222 3335

DOĞAL GAZ | **187**
Acil Müdahale

1561 Sokak No: 3 Konak 35170 İzmir / Türkiye

'DENGE BUNDAN SONRA NASIL DEVAM EDECEK?'

Elektrik piyasasının Gayrisafi Millî Hasıla'daki (GSMH) yerinin önemli olduğunu bundan önceki panellerde ve seminerlerde defalarca konuştuk. Ama bu denge bundan sonra nasıl devam edecek? Acaba burada bir kırılma yaşadı mı? Bundan sonra biri diğerinin üzerine geçecek mi? Bunları da iyi takip etmemiz gerekiyor. Piyasa rakamlarına bakıldığında 320 terawatt saat (TWh), 85 milyon kişi elimizde veri bulunuyor. Buradan bakıldığında hala büyümekle ilgili alanınız bulunuyor. İşte bu noktada büyümeyi finansal olarak nasıl destekleyeceğiz? Önümüzdeki zorluklar neler ve bu zorlukları aşmak için bankacılık sektöründen özel sektöre kadar hangi unsurları dikkate alacağız? Sözü daha fazla uzatmadan izninizle konuyu uzmanlarına bırakmak istiyorum.

Gama Enerji Genel Müdürü Tamer Çalışır

'YENİ DÖNEM FİNANSMAN MODELLERİNDE HİBRİT BİR MODEL ÖNGÖRÜYORUM'

Öncelikle enerji sektörünün önemini altını çizmemiz gerekiyor. Ülke vatandaşı olarak yaşanan küresel gelişmelerden sonra enerji ve arzın önemini herhalde anladık. Bizim arz güvenliğini sağlamamız şart. Bu anlamda YEKDEM veya benzeri her türlü yeni yatırım çekebilecek enstrüman olmalı. Çünkü bizim arz güvenliğini sağlamaktan daha kritik bir şeyimiz yok. Üreten bir ülke olmamız sebebiyle bağımlılığımız ortada. Yeni YEKA'da fiyat mekanizması tamamen değişti. Burada ihaleye hazırlanan firmaların dikkat etmesi gereken konulara biraz değinmek istiyorum. İhalenin fizibilitesinin iyi yapılarak özkaynak borç dengesinin iyi hesaplanması gerekiyor. Artık fiyat modellemesi yapmak eskiye nazaran daha zor. Küresel gelişmeler sebebiyle yatırımcıların da işi artık zor. Bir yandan yatırım yapılması, finanse edilmesi gerekiyor. Bankalarda bu kapasite var ama o ihale yanlış fiyatla alınırsa bankacılara geldiği zaman bankacı temkinli bakmak zorunda. Bu bakımdan şahsi görüşüm öz kaynağı güçlü, sponsor garantisinin olduğu formüllerle olacak gibi görünüyor. Eskiye nazaran daha fazla TL finansman görmeye başlayacağız. Diyeceksiniz ki bugünlerde faiz ile proje nasıl finanse edecek? Bunların hepsini toplayıp bu şartlarda doğru yapmanız gerekiyor. Bugünkü YEKDEM fiyatlarında eskiye nazaran yarı yarıya fark var. Ekipmanlar yurt dışından geldiğine göre bunun da bir enflasyonu var. Eskiden tesis kurmak daha ucuzdu. Yeni dönem finansman modellerinde TL ile birlikte hibrit bir model öngörüyoruz. Yatırımcılar çok nakit akışı riskine girmeden özkaynak dengesiyle ihaleleri alırlarsa bankalar da ellerinden geleni

Yapı Kredi Kurumsal Bankacılık Genel Müdür Yardımcısı Kaan Şakul

yapırlar. Bu sektörün büyümesinde en önemli oyuncularından biri biziz. Bundan sonra bu kadar ivme olur mu? Enerji sektörü çok çeşitliliği olan bir sektör. Bunların her birinin avantajları ve dezavantajları var. Her şeye rağmen özkaynağı güçlü firmaların bankalar tarafından destekleneceğini düşünüyorum. Fizibilitelerin çok sağlıklı yapılmasını öneriyorum.

Enerji finansmanı başka işletmesi başka bir şey burada farklı dengeler var. Bir firma işinin başındaysa bankalar onun tamamen arkasında duruyor. Yapılandırma konusunda eskiden yapılan fiyatlama modelleriyle piyasa riskleri gerçekleştiği için bugün bazı firmalar nakit sıkıntısı çekse de yatırımcılar ve bankalar olarak durumu topladık. Savunma sanayinin dışında enerjiden daha stratejik bir sektör yok. Bu kadar stratejik bir sektörde yatırımcının finansman bakış açısının öngörülebilir olması gerekiyor. Yatırımcıyı cesaretlenmemiz gerekiyor.

'ENERJİ SEKTÖRÜNDE FARKLI YATIRIMLARA İHTİYAÇ VAR'

Enerji sektörünün finans sektörü gibi enerjik ve elastik bir sektör olduğunu düşünüyorum. Her türlü zorluğun içerisinde yeni yöntemlerle mutlaka bir çıkış yolu bulunabilir. Enerjisiz büyüme ve hayat yok. Bu sebeple enerji projelerinde yaşanacak finansman zorluklarının gelecekte de var olacağını düşünmüyorum. Dünyada enerji sektöründe 4 büyük mega trend var. Bu trendler bize enerji sektöründe dönüşümün çoktan başladığını gösteriyor. Dönüşümün etkilerini emtia fiyatlarındaki artış, Rusya-Ukrayna savaşı sebebiyle çok daha hızlı bir şekilde hissetmeye başladık. Bu enerji sektöründe kapasite artışı değil; enerjisi taşımak, depolamak, dönüştürmek ve enerjisi tüketildiği konuma yere daha yakın bir koordinatta üretmek gibi farklı alanlarda projeler üretmeye başladı. Ekipman tarafında da önemli ölçüde yatırım olacak. Dünyada da en popüler yeşil dönüşüm ve karbonsuzlaşma olduğunu söylemek mümkün. Dönüşüm ve sürdürülebilirlik anlamında geliştirilmiş fonların enerji sektörünün en iyi şekilde çalışacağı finansal kaynakları olduğunu düşünüyorum. Bu konuda bankalar çalışmalarını tamamladı. Bu konu da uluslararası finans kuruluşlarının da iyi projeleri finanse etmek için hazır olacaklarını düşünüyorum.

Türkiye özelinde dönüşüm dışında bir kapasite problemi de var. Bugün dünyanın büyük bir çoğunluğunda yenilenebilir taraftaki kapasite artışları daha çok yeni kapasite tarafında olurken Türkiye'de durum biraz farklı. Yenilenebilir enerjide ezberlenmiş bir düşünce grubu var. Hepimiz biran önce yeşil enerjiye geçmek istiyoruz. Bu dönüşüm beklendiği kadar hızlı olmayabilir. Yenilenebilir enerjinin güvenli bir enerji kaynağı haline gelmesi için biraz daha zaman gerekebilir. Daha geleneksel üretim kaynaklarından hızlı bir şekilde vazgeçmeyi risk olarak görüyorum.

ÖNGÖRÜLEBİLİRLİĞİN ARTMASI VE REGÜLATÖRÜN SÜRECİN İÇERİSİNDE OLMASI GEREKİYOR

Finansman sektörü uzun vadede öngörülebilirlik ister. YEKDEM uzunca bir süre bu öngörülebilirliği sağlıyordu. Bankaların ticari riski alma ve yönetme kapasiteleri yok. Bu sebeple öngörülebilirlik meselesi bankaları en çok zorlayan şey. Öngörülebilirliğin artması ve regülatörün sürecin içerisinde olması gerekiyor. Biraz daha yaratıcı düşüncelere ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Dünyada bu konuda yaratıcı projeler söz konusu. Enerji sektöründe sadece kapasite artışı değil aynı zamanda enerjinin lojistiği ve saklanması anlamında yatırımlara

KPMG Şirket Ortağı Orhan Turan

ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Bankalar açısından da bu tip projeler ilgi çekici olacaktır.

Finansal yapılandırma nedir diye kendimce bulduğum cevap; ortaya çıkan acı faturanın taraflar arası dengeli, adil bir şekilde paylaşılmasıdır. Enerji sektörü özelinde baktığımızda tüm yapılandırmalar kendi içlerinde birtakım zorlukları beraberinde getirirler. Fakat enerji sektörü özelinde baktığımızda bu sektörün finansmanında çalışmış arkadaşların ortaklık sektörü çalışanlarının ortaklık olarak çok üzerindedir. Bu konuda işlerinde çok başarılı arkadaşlardan oluşan bir sektör enerji sektörü olduğu için şanslı olduğu söylenebilir. Sektör kendi içinde çok dinamik olduğu için sonradan gelip de bir gün içinde öğrenilecek bir sektör değil. Bu sektörü bilen insanların finansman alanında çalışmasının her zaman avantajı var.

FİNANSAL YAPILANDIRMALAR SEKTÖR YARARINA OLACAKTIR

Bence enerji sektöründe en önemli konu tesislerin operasyonel derinlikleri ve ekonomik görünürlükleri. Finansal yapılandırmayı yaparken aslında bunun da gözden kaçırılmaması gerekiyor. Bir enerji santrali ekonomik olarak ömrünü tamamlamışsa ve verimliliğini kaybetme noktasında ise onun yapılandırmasının ekonomiye faydası mı zararı mı olur buna bakmak gerekiyor. Bu yüzden de tesislerin ekonomik ömürleri müsaade ediyorsa ve finansal olarak ortaklar bankalarla birlikte almaları gereken sorumluluğu alıyorsa finansal yapılandırmalar sektör yararına olacaktır. Enerji sektörü özelinde esnek ve iyi yapılmış sözleşmelerle belki de yapılabilecek en kolay yapılandırılacak sektörler. Finans sektörü bu konuda enerjiye çok büyük destek verdi. Bazı gelişmeler ve değişimler olsa da sistem kendi içerisinde çözümlerini de mutlaka üretecektir.

1923'ten bu yana,
GURURLA
SHELL HEP İLERİDE

'Kriz kapiyı üç defa çaldı ama AB'de evde kimse yoktu'

"ISTRAD 2022" kapsamında 'Küresel Enerji Piyasaları' oturumu gerçekleştirildi. Enerji Uzmanı Emin Emrah Danış'ın moderatörlüğünü yaptığı oturumda OME Hidrokarbonlar Direktörü Sohbet Karbuz, Energy Aspects Upstream Petrol & Doğalgaz Bölümü Kıdemli Uzmanı Serkan Şahin, FGE Direktörü Cüneyt Kazoğlu ve İskan Genel Müdürü Sırrı Uyanık konuşmacı olarak yer aldı.

'ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARINDA AVRUPA'NIN EN ÖNEMLİ AYAKLARINDAN BİRİYDİ'

'Küresel enerji krizi' kavramından bahsettiğimizde kelimeleri ayrı ayrı değerlendirmek lazım. Küresel krizlere baktığımız zaman geçmişte kömür krizi, gaz krizi gibi krizler yaşanmıştı. Fakat küresel çapta bir doğal gaz krizi yaşamamıştık. Bu krizi diğer krizlerden ayıran şey sadece petrol, kömür, gaz değil elektrik de olmak üzere hepsinin dahil olduğu bir kriz yaşıyoruz. Bu yüzden hem küresel hem enerji krizi yaşıyoruz. Arzın yeterli olmadığından dolayı mı bir kriz yaşanıyor yoksa fiyat yüksekliğinden kaynaklı bir kriz mi? İkisi de bir araya girmiş durumda. Bunun da birçok nedeni var. Çevre, iklim vs. gibi konuları işin içine dahil ederek enerji güvenliğini iklim krizi konusunun arkasına ittiler.

"ŞİRKETLERE YATIRIM KONUSUNDA BASKI UYGULAMAYA BAŞLADILAR"

Enerji arz güvenliği Avrupa'nın enerji politikalarında en önemli ayaklarından biriydi. 2014'teki Avrupa Komisyonu politikalarından sonra iklim ayağı ön plana çıktı, enerji güvenliği arka plana itildi. Fosil yakıtlara da istenmeyen muamele yapılmaya başlandı. 'Net

Sıfır Emisyon' gibi yeni kavramlar ortaya çıkardılar. Burada önemli olan şirketlere yatırım konusunda baskı uygulamaya başladılar. Sonra finansman kurumlarını da dahil ederek üretimi engellemeye başladılar. 2014'ten sonra en düşük keşiflerin olduğu döneme girdik. Daha sonra pandemi ve Rusya krizi gibi yeni krizler ortaya çıktı. Doğal gaz özelinde varlık içinde yokluk yaşıyoruz. Tüm bunların neticesinde de fiyatlar aldı başını gidiyor. Ukrayna ile Rusya arasındaki savaş nedeniyle beklenti Rusya'nın gazı kesmesiydi. Beklenti karşılanmayınca gönüllü ve özel yaptırımlar çıktı. Şirketlere baskılar yaptılar. Bu arada küresel enerji piyasalarında ticaret akışı değişti. Bu da maliyetlere yansdı. Üzerine enflasyon çıktı. Kriz böyle devam edecek. Bence kriz daha da fazla derinleşecek. Bu krizin derinleşerek fiyatların yükselmesindeki sebep belirsizlik. Enerji politikalarında yapılan başarısız uygulamalar ve beraberinde gelen panik enerji piyasalarını bu duruma getirdi.

"KUZEY AKIM 2 BORU HATTI VAR VE BOMBOŞ DURUYOR"

Avrupa'da doğal gaz krizinden

OME Hidrokarbonlar Direktörü Sohbet Karbuz

dolayı elektrik krizi söz konusu. Bu krizin nedenini tek kelimeyle ifade et desenez; trajikomedi derim. Trajedi çünkü varlık içinde yokluk yaşıyoruz. Kuzey Akım 2 boru hattı var ve bomboş duruyor. Komedi kısmı yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım 5 yıl önceden başlamış olsaydı bu krizi yaşamazdık söylemleri. Avrupa Rusya'dan 1958'den bu yana gaz alıyor. Soğuk savaş döneminde bile hiçbir sıkıntı yaşanmadı. Sıkıntılar 2004, 2006 ve 2009 yıllarında yaşandı.

Yani enerji arz güvenliği sorunu kapiyı 3 defa vurdu fakat Avrupa Birliği'nde evde kimse yoktu. Şimdiki savaş çıktıktan sonra AB Rusya'nın gazı keseceğini bekledi. Rusya'nın finansal desteği kesilmek istendi. Rusya'nın Avrupa'ya sattığı petrol, kömür, doğal gazın parasal değeri toplam günde 1 milyar dolar. AB bunu kaldıramadı. Bu yüzden 'Avrupa'nın Yeniden Güçlendirilmesi' adı altında yeni politikalar üretmeye başladılar.

"2022 YILI BİRİNCİ ÇEYREĞİNDE RUSYA'NIN GAZ İHRACATI YÜZDE 30 AZALDI"

2027 sonuna kadar 'Rusya'dan alınan 155 milyar metreküp doğal gazın tamamını keseceğiz' dediler. 100 milyar metreküpün de 2022 sonuna kadar kesileceği söylendi. 2022 yılı birinci çeyreğinde Rusya'nın gaz ihracatı yüzde 30 azaldı. Fakat gaz ihracatından geliri de yüzde 30 arttı. Kısacası yaptırımlar başarısız oldu. Rusya'nın şu anda bir kaybı yok. Fakat gerçekten akış kesilirse depolayacak, satacak yer olmaması rezervuar yapısını da etkilerse Rusya için de bir çöküş olabilir. Yenilenebilir enerji konusuna karşı olmasam da tek başına yeterli bulmuyorum.

Enerjimiz Gelecege

Geleceğin enerjisini üretmek için dönüşüyor, sürdürülebilir bir dünya ve yaşamın dengesi için değişiyoruz.

Sürdürülebilir
Rafinaj

Sfır Karbonlu
Elektrik

Biyoyakıtlar

Yeşil Hidrojen

2050
KARBON
NÖTR

'PETROL AMBARGOSUNUN AVRUPA GAZ DENGESİNE DE ETKİSİ OLACAK'

Özellikle petrol sektöründe bir arz sıkıntısının olacağı konuşulan bir konuydu. İklim odaklı politikalar yatırımları ciddi etkiledi. Bu yatırımların getirisi olarak dünyada petrol ve saha keşifleri tarihi diplerde. Dünya'nın arama-üretim yatırımı 2010-2014 yıllarında 600 milyar dolar seviyelerindeyken 2020 yılında bunun yüzde 45 altındaydı. Bu da zincirleme bir reaksiyon getiriyor. Şu an ki fiyat sıkıntısı sadece arzla değil gazın petrolle yer değiştirmesi ile de açıklanabilir. Pandemi sonrası talep toparlanmasının bu kadar hızlı olacağı belki de tahmin edilmiyordu. Bunu açıklamaya çalışıyorduk. Yeterli yatırım yapılmazsa bu sıkıntıların fiyatlar üzerine baskı oluşturacağını dile getirmiştik. Sadece Rusya- Ukrayna savaşı kısmını öngörememiştik. Zaten var olan teknik sorunların üstüne biraz da bu işin yapay kısmı geldi. Korkutucu taraflardan bir tanesi arama- üretimdeki yatırımların düşüklüğüne baktığımız zaman herkesin beklentisi OPEC üyelerinin çözüm getireceği üzerinedir. Fakat Orta Doğu'ya ve Afrika'ya da baktığımızda bu yatırımların çok altında performans var. Bu çok ciddi bir sorun. Burada bir ihtimal çözüm getirebilecek Rusya vardı. Şu an Rusya da dünyadaki balansı dışına itiliyor. Rusya'da arama-üretim aktiviteleri Kuzey'e Sibiry'a doğru ilerlemeye başlamıştı. Bu bölge iklimsel olarak çok zorlu bir bölge. Burada yapılacak çalışmaların sektöre uğraması üretilebilir petrol üretimini orta ve uzun vadede etkileyecek. O sahalar aynı zamanda da gaz üretilen sahalar. Sadece petrol

**Energy Aspects
Upstream Petrol &
Doğalgaz Bölümü Kıdemli
Uzmanı Serkan Şahin**

ambargosu olsa da muhtemelen Avrupa Gaz dengesine de bir etkisi olacak. Yaptığımız bir çalışmaya göre eğer Rusya petrol ambargosuna uğrarsa Rusya'nın gaz arzında yüzde 23'lük bir düşüş bekliyoruz. Bu sahaların tekrar devreye alınması zor konu. O yüzden şu an konu çok karmaşık bir durumda. Her ne kadar işe ürün bazında bakarsak Amerikan petrolü Orta Doğu ve Rus petrolünün açığını kapatacak seviyede değil. Olduğunu var sayarsak bile Amerika'daki yatırımlarda düşüş görüyoruz. Bu yatırımlarda da iklim temelli politikaların getirisi olarak da yatırımlar geri çekiliyor. Bunların hepsini üst üste koyduğumuz zaman da maalesef ki çok iç açıcı bir tablo var diyemiyoruz. Brezilya'nın üretiminin artması iyi diye konuşulacak nadir konulardan.

'TALEP TARAFINDAKİ BÜYÜK KIRILMA PİYASAYI DENGELYEYECİK BİR FAKTÖR OLABİLİR'

Öncelikle petrol talebi geri geldi. Pandemide petrol talebinin 2019 seviyesine gelmeyeceği konuşuluyordu. O zaman biz buna çok karşı çıktık. Savaş öncesine kadar jet yakıtı talebi hariç diğer talep geri geldi. Rusya-Ukrayna savaşından sonra işler biraz bozuldu. İşin savaştan önceki kısımları olsa da bundan sonraya baktığımız zaman petrol talebini azaltacak birkaç tane etken var. Birincisi; Çin çok kötü durumda. Nisan ayında Çin'de 1 buçuk milyon varil günlük talep kaybı olduğunu düşünüyoruz. Mayıs ayında bu rakam 1 milyon civarında. Ekim ayında imparatorluk politikaları devam edecek. Şu an kötü bir senaryoyla petrol talebi hiç artmayabilir. Dünya'nın petrol talebi artışı için kötü bir gelişme.

"PETROL TALEBİNDE RAFİNERİNİZ VARSA GÜZEL BİR DÖNEM GEÇİRİYORSUNUZ"

Ekonomi apayrı bir faktör. Kısa vadede içinde bulunduğumuz kriz sadece enerji sektöründe değil bütün emtialardaki kriz olarak yaşanıyor. Bu kısa vadedeki ekonomik baskı uzun vadeli baskıya dönerse talep olarak önümüzdeki 5 ve 6 yılı kaybedebiliriz. Arz-talep dengesizliklerinin çözümünü etkileyebilir. Talep tarafındaki büyük kırılma piyasayı dengeleyecek bir faktör olabilir. Çin bundan sonra ne yapar? Ekim ayına kadar çok dikkatli olacak. Bu da petrol piyasası için güzel bir gelişme değil. Jet yakıtı talebi birkaç yıl içinde geri gelir. Petrol talebinde rafineriniz varsa güzel bir dönem geçiriyorsunuz. Fakat pandemi öncesine baktığımızda önümüzdeki

**FGE Direktörü
Cüneyt Kazakoğlu**

10 ila 15 yıl petrol talebinin yeşil baskı nedeniyle petrol talebindeki artışın bitmesine giden son yıllar olarak görünüyor. Dolayısıyla belirsizlikler çok fazla. Dünya otomotiv üretimine bakıldığında içten patlamalı motorların üretimi büyük ihtimalle 2018'deki seviyeye bir daha hiçbir zaman dönmeyecek. Hibrit olarak dönebilir. Uçak 2024'te toparlayabilir. Gemilerde de artan talep nedeniyle acayip bir sıkışma var.

"TALEBE OLAN BASKININ PETROL FİYATLARINDAKİ ARTIŞA ETKİSİ OLABİLİR"

Talebe olan baskının petrol fiyatlarındaki artışa etkisi olabilir. Arz-talep dengesizliğinde arzı arttırmıyorsanız dengeyi sağlamak için talebi kırmamız lazım. Talebi düşürmek bu dengesizliğin makul bir yolu diye görünüyor.

'BÜTÜN DÜNYADA ŞU AN ENERJİ VE MADEN MİLLİYETÇİLİĞİ YAŞANIYOR'

2021'de neler oldu diye baktığımızda bu krizin ortaya çıkışı pandemiyle oldu. Pandemiden sonra gelen savaş olayı jeopolitik krize çevirdi. Şunu unutmayalım ki; gaz ve kömürdeki arz sıkıntısı geçen yaz ortasında başladı. Hava-iklim, post pandemi, ulaşım ve lojistik güçlükleri ve yeni yatırım yokluğundan dolayı gazdan başlayan kömürün de dahil olduğu bir kriz yaşandı. Bu arada fosil yakıtlara talep ve onların önemi enerji güvenliği açısından arttı. Bu arada iklim tartışmaları, savaş, Çin ve Hindistan'da yaşanan büyük elektrik kesintileri gibi sebepler krizi tetikledi. 2022'de neler oldu? Doğal gaz ve kömürdeki krizle birlikte artan tedarik güçlükleri ve fiyatlar nedeniyle devletler tüketicileri korumaya çalıştı. Bir yandan piyasalarda tedarikte denge sağlanmaya çalışılıyor. Bütün dünyada şu an enerji ve maden milliyetçiliği yaşanıyor. Bu arada fosil yakıtlar geri mi geliyor yoksa hiç mi gitmedi bunu

bilmiyoruz. Enerji, gıda, emtia fiyatları tetikleniyor. Enflasyon etkileniyor. Enflasyonun yüzde 60'ı enerjiden geliyor. Bir taraftan enerji yoksulluğu artıyor. Avrupa'da yüzde 12, Türkiye'de yüzde 20 enerji yoksulluğu vardı. Bütün bu gelişmeler enerji yoksulluğu durumunu arttırıyor. Enerji kesintileri de devam ediyor. ABD bu yaz çok büyük bir şekilde enerji kesintilerine hazırlanıyor.

Kömür özeline baktığımızda kömür fiyatları ve kömür bağımlılığı zirvede. Devreden çıkarılan kömür santrallerinin bazıları tekrar devreye alınıyor. AB'de yüzde 12 oranında kömür kullanımı arttı. Söyleme bakın eyleme bakın. Almanya'da elektrik enerjisinde kömürün payı yüzde 24'ten yüzde 30'a çıktı. Amerika'da son 10 yıldır ilk defa kömürden elektrik üretimi yüzde 17 oranında arttı. ABD kaya gazından sonra gazlı santrallere ağırlık vermişti. Çin kapanan

**İsken Genel Müdürü
Sırrı Uyanık**

madenleri geri açıyor. Dünyada yeni geliştirilen kömür santral kapasitesi yüzde 10 oranında azaldı. Sadece Çin 25 GW yeni açtı. Özet olarak 2021'de elektrik için yüzde 9 daha fazla

toplamda yüzde 2 daha fazla kömür tüketimi oldu. Dünya'da ilk defa kömür tüketimi 8 milyar tonu geçti. Önce savaşla olan kaygılar sonra AB'nin Rus kömürü istemiyorum demesiyle kömürde fiyatlar fahiş olarak arttı. Geldiğimiz nokta bu.

Ülkeler arası farklı fiyat uygulamaları söz konusu olmaya başladı. Bütün bunların ortasında iklim ve karbonizasyon hedefleri var. Bunlar büyük sorular. Zaman içerisinde bu sorular netleşecek. AB gelişmiş ülkelere iklim politikaları baskısı yapıyordu. Enerji güvenliği o kadar önemli bir hale geldi ki artık 'karbon kardeşliği' yaşanıyor. Enerji güvenliği emisyonların önüne geçti. Bir taraftan tüm bu gelişmeler enerji dönüşümünün tedarikini de etkiliyor, fiyatlar artıyor. Şu anki yaşadığımız kriz kömürden çıkışı nasıl etkiler dersiniz belirsizlikler çok fazla. Bu hedefler ve politikalar hala yürürlükte.

#HerYerdeDoğalGaz

NATURELGAZ CNG & LNG

Naturelgaz, Türkiye'nin her noktasını temiz ve verimli enerji doğal gazla buluşturuyor.

musterihizmetleri@naturelgaz.com
naturelgaz.com

444 9 264
CNG

NATURELGAZ

'LNG kabiliyetimizi arttırmamız, yeraltı depo yatırımlarını geliştirmemiz gerekiyor'

ISTRAD 2022'nin ilk oturumu olan 'Türkiye ve Bölgede Gaz Ticareti' oturumunun moderatörlüğünü Montel Foreks Direktörü Nazlı Naseh yaptı. PETFORM Genel Sekreteri Murat Kalay ve Aksa Enerji Ticareti Genel Müdür Yardımcısı Agah Hınç da oturumun konuşmacılarıydılar.

'TASARRUF KAVRAMI ENERJİDE ÇOK ÖNEMLİ'

Geçtiğimiz iki yıl hem kişisel hayatımızda hem de profesyonel hayatımızda çok az yaşayacağımız olağanüstü gelişmeleri gözlemlediğimiz ve bu dengesizliği yönetmeye çalıştığımız bir dönem olarak karşımıza çıktı. Tabii ki bu dönemi bir yangın olarak nitelendirirsek, yangın esnasında da su kaç lira, suyu nerden bulduk, ıslandık mı, gibi detaylara girmek mümkün olmuyor ama nihayetinde bu yangını söndürmek, yönetilebilir ve sürdürülebilir bir yapıya sahip olmak önem arz ediyor. İçerisinden geçtiğimiz dönem de aslında bunu test ettiğimiz dönem oldu. Bu esnada çeşitli bir sürü dezavantajın yanında avantajlı olduğumuz hususlar da vardı. Özellikle Bakanlığımızın önderliğinde diğer tüm ilgili kurumlarla EPDK'yla EPIAŞ'la BOTAS'la, TPAO'yla kamunun diğer tüm birimleri ile sektörümüz istişare halinde oldu. Bu zor dönemleri nasıl yönetebileceğimize ilişkin bilgi alışverişinde bulunduk. Bu arada piyasanın gelişmesi, ticaretin artması için de ev ödevi niteliğinde aslında üzerimize düşen mevzuatsal anlamda bir sürü yükümlülüğü de yerine getirdik. Vadeli Doğalgaz Piyasası da bunun en güzel örneklerinden biri. Tabii ki buradaki işlem hacminin artacağı, geleceğe yönelik daha fazla işlemler yapma arzumuz her zaman o ideale çalışır, hareket eder durumda olacağız. Fakat şu anda yönetilmesi gereken arz güvenliği perspektifinde zor bir dönem geçirdik. Hala da önümüzde bu manada riskli diyebileceğimiz bir dönemi de hep beraber yönetmeye çalışacağız. Bu esnada şu gerçekler aslında hep karşımızdaydı; biz ne olursa olsun özellikle sürdürülebilirlik ve piyasaların kendi mekanizmasıyla dengeyi oluşturabilmesi için baskılanmış fiyatın sürdürülmesi zor bir gerçek olduğunu biliyoruz. Bunu da yaşıyoruz. Tabii ki sosyal sorumluluk

gereği devletimiz de bu tür olağanüstü dönemlerde gerekli önlemleri ve tedbirleri almak zorunda. Bunlara da saygı duyuyoruz. Ancak Sayın Bakanımız'ın da açılış konuşmasında belirttiği gibi sistemi bütünsel olarak değerlendirdiğimizde geleceğe yönelik muhakkak piyasanın işleyişini rahatlatacak ve özel sektöre de nefes aldıracak ve ticaret alanı bulacak adımların da yine uzun vadede ana hedeflerimizden olması gerektiğini düşünüyoruz. Özellikle kademeli tarife, sosyal tarife gibi hepimizin bildiği, zamanında çalıştığı EPDK ile de çok kafa yordığımız kavramlar yavaş yavaş hayatımıza girmeye başlıyor. Burada bir diğer önemli unsur da tasarruf kavramı. Bu enerjide çok önemli. Gitgide de enerjiye olan talep daha da artıyor. Zor bir dönemden de geçiliyor. Bu kavramları da dengeli bir şekilde yönetmek çok kolay olmuyor ama bugün ve de eskiyle kıyasladığımızda çok hazırlıklı geldik.

Özellikle doğal gaz anlamında değerlendirdiğimizde LNG kapasitemizi artırmış olmamız, yeraltı depolarına ağırlık veriyor olmamız, kamunun yatırımı olan alanlarda BOTAS ve TPAO'ya ayrılan alanlarda ve EPIAŞ'ın üstlendiği piyasa yapıcılığı mekanizmasında işleyişin devamlılığı anlamında çok iyi kazanımlar olduğunu da düşünüyoruz. Yalnız özel sektör bir parça, bu yatırım istahını ve ticaret yapabilme ve hevesini kaybetti gibi. Biz bunu kendi üyelerimiz arasında da gözlemliyoruz. Ama tabii ki bu zor dönemler elbet bunun daha regüle olduğu daha önümüzü görebildiğimiz bir döneme geçeceğimizden de eminiz. O günlere de hazır olduğumuzu, mevzuatsal alt yapımızın gerçekten uluslararası standartlarına baktığımızda uyumlu olduğunu, ancak Doğalgaz Piyasası Kanunu'nun çıkış amacı doğrultusunda oradaki özel

PETFORM Genel Sekreteri
Murat Kalay

sektör payının gitgide artabilmesine, gazın gazla ticaret edebilmesine ve sübvansede edilmiş ya da bastırılmış fiyat kavramından da referans olabilecek daha piyasa gerçeklerini yansıtır alana doğru gidişin önemli olduğunu düşünüyoruz. Özellikle LNG kabiliyetimizi artırabilmemiz yeraltı depo yatırımlarını geliştirmemiz gerekiyor. BOTAS ve TPAO kamu yatırımları içinde en fazla ödeneği alan kuruluşlar. BOTAS ağırlıklı olarak bunu yeraltı depoları için kullanıyor. TPAO da, Karadeniz'deki doğalgaz keşfi için kullanıyor. Bu kışa baktığımızda yeraltı depo kavramının özellikle Tuz Gölü anlamında ne kadar önemli olduğunu hep beraber gördük. Sektörün içinden insanlarız. Bunu BOTAS yetkilileri ile konuştuğumuzda da teyit ettik. Çok fonksiyonel, çok önemli ve sistemin aksamasını engelleyecek bir performans gösterdi. Benim bu konudaki düşüncem, bu büyük makro denklemi muhakkak esneklik, erişilebilirlik ve doğru fiyat dengesiyle yönetilmesi gerektiğini düşünüyorum. Haliyle uzun dönem petrole endeksli boru

hattı anlaşmalarının ne kadar kritik olduğunu hepimiz yaşadık ve gördük.

Tüm göstergeler enerji fiyatlarının baskı altında olacağını ve bu seviyelerini koruyacağını gösteriyor. Jeopolitik baskı altında. Yani bunu yönetebilmek de çok kolay bir husus değil. Bizim dışımızda büyük bir liberal altyapıya sahip Avrupa bile bu manada olağanüstü senaryolarla karşı karşıya ve adapte olmaya çalışıyor. Bir de zamanın ruhu denen bir kavram var. Yeşil dönüşüm, yeşil enerji. Bu da özellikle upstream anlamında petrol ve doğal gaz yatırımlarını olumsuz etkileyen bir dönem.

Diğer taraftan brent fiyatları tırmandığında otomatikman servis sağlayıcıların da fiyatları yükseliyor. Yani gitgide kendi içindeki kısır döngüye ulaşan bir sistem var ama geleceğine de umutla bakmamız gereken bir alan olduğunu düşünüyorum. Özellikle ülkemiz açısından da Karadeniz'deki doğal gaz keşfi bunun önemli bir adımı diye düşünüyorum. Şu anda elektrik piyasası işleyiş açısından da bu son dönemdeki gelişmeleri de ekstra olarak değerlendirirsek çok daha liberal, çok daha oyunculu ve güçlü bir altyapıya sahip olduğunu görüyoruz. Amacımız doğal gaz piyasasının da bu noktaya gelmesi ve özel sektörün de orada yeni bir yapılanma içinde kendine alan bulması. 2023'ün bu manada kritik bir dönem olacağını düşünüyorum.

Her olağanüstü dönem kendi fırsatlarını da doğuruyor. Enerjiye bu manada pozitif bakmamız gerektiğine de inanıyorum. Karadeniz'deki doğal gaz keşfinin önümüzdeki dönem doğal gaz piyasasının şekillenmesinde de önemli bir etken olacağını düşünüyorum. Ne olursa olsun dünyada az bulunan bir değer çok ciddi diyebileceğimiz bir keşif ile hayata geçirdik, onu yakaladık.

TÜRKİYE'NİN ENERJİ BORSASI

Türkiye'nin "enerji ticaretinde merkez ülke olma" hedefi doğrultusunda; enerji piyasalarının etkin, şeffaf, güvenilir, öngörülebilir ve sürdürülebilir biçimde işletilmesi ve geliştirilmesi için çalışan **EPIAŞ**; uluslararası standartlarda hizmet veren enerji piyasaları ve kendi iç kaynaklarıyla geliştirdiği, kalite odaklı yeni ürün ve hizmetleriyle küresel ölçekte referans alınan bir enerji borsası olma yolunda güçlü adımlarla ilerlemektedir.

EPIAŞ, enerji ticaretinin söz konusu olduğu her alanda, piyasaların gelişimine katkı sağlayacak sürekli ilerlemeyi hedefleyen, yenilikçi çalışmalarla ülkemiz için yeni değerler oluşturmaya ve öncü olmaya devam edecektir.

■ **GÖP**

GÜN ÖNCESİ PİYASASI

■ **GİP**

GÜN İÇİ PİYASASI

■ **VEP**

VADELİ ELEKTRİK PİYASASI

■ **SGP**

SPOT DOĞAL GAZ PİYASASI

■ **VGP**

VADELİ DOĞAL GAZ PİYASASI

■ **YEK-G**

YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAK GARANTİ SİSTEMİ ve ORGANİZE YEK-G PİYASASI

EPIAŞ

www.epias.com.tr

PETFORM Genel Sekreteri Murat Kalay

İnşallah 2023 ve sonrası dönemde de ülke ihtiyacını karşılayacak ve daha da yeni keşiflere imza atacak bir performans arkasından gelir diye temenni ediyoruz. Bu inançla tüm çalışanlara, destek olanlara, başta Bakanlığımız olmak üzere teşekkürü borç biliyoruz. Fakat bu kıymetli değer şu anda Türkiye'de olan fiyatlamaya mekanizmasıyla kendine uygun bir değer olarak yer bulmasının da zor olacağını düşünüyorum. Yani ortaya çıkardığımız gazın uluslararası bir değeri var. Tabii ki biz bunu sosyal devlet anlayışıyla ülke ihtiyacı için kullanacağız. Ama doğru bir yaklaşımla gerçekten ihtiyacı olan kişilere ulaştırarak ve enerjinin gerçek maliyetini yavaş yavaş sanayimize, toplumumuza ve diğer alanlara da doğru bir şekilde

yansıtmamız gerektiğini düşünüyorum. Karadeniz projesi bu denklem sağladığında daha da anlamlı ve daha da uluslararası bir boyuta kavuşacaktır diye düşünüyorum.

Doğu Akdeniz'de yine uluslararası denklem ve jeopolitik kavram karşımıza çıkıyor. Orada gördük ki özellikle üst düzeyde ve daha önceki yıllara kıyaslanmayacak boyutta irtibat halinde ve enerji diplomasisini aktif yürüttüğümüzü söyleyebiliriz. 'Karadeniz doğalgaz keşfinin en önemli pozitif yanı ne' dersiniz buna ben; oradaki ekonomik sınırın belli olması ve o rezerv ve bizden başka hiç kimsenin ortak olmaması derim. Ama Doğu Akdeniz'de bu denklemi bu kadar net göstermeyen gelişmeler ve gerçekler

var. Ama tabii ülkemiz egemenlik hakkı doğrultusunda özellikle son dönemde İsrail ile yapılan oradaki gaz keşfine yönelik bunun belki Türkiye üzerinden yönlendirilmesi konusunda ortaya çıkabilecek gelişmeler de bir parça devletimizin önderliğinde takip edip göreceğimiz kavramlar. Ama şunu da biliyoruz ki bir noktada ekonomi dönem ve enerji ve politikalara da siyasete de yön verebiliyor.

Uluslararası arenada hiç yan yana gelemez dediğimiz kavramlar bir bakmışsınız yan yana yürüyebilir hale geliyor. Enerjiye de bu perspektifte bakmak lazım. Çok sınırlayıcı açıklamalar da doğru değil diye düşünüyorum. Ama şuna inanıyorum ki özellikle bizim offshoreda petrol

ve gaz aramacılığı anlamında önümüzde ciddi bir potansiyel var. Üst düzeyden de ciddi bir siyasi irade var. Yeni keşiflerin de bizim karşımıza geleceğini düşünüyorum. Zaten işte odakta aslında piyasanın ne kadar birbiriyle paralel olduğunu da anlayacağız. Yıllar yılı aslında arama üretim kavramıyla piyasa kavramı birazcık böyle birbirinden ayrılmış kavramlardı ama görüyoruz fazlasıyla iç içe kavramlar. Haliyle ciddi bir keşif ya da ciddi bir üretim. Ciddi anlamda sizin piyasanızda da yön verebilir ve piyasamızın doğru yapılmasına da sebep olabiliyor ve bu manada ve diğer uluslararası gelişmelerin de Türkiye açısından menfaatler ve faydalar doğuracağını düşünüyorum.

'RUS GAZININ ALTERNATİFİ OLARAK GÖRÜLEN LNG, EN KISA ÇÖZÜM'

İşimiz ticaret olduğu için sürekli olarak fiyatlarla yatıp kalkıyoruz, Arz talep vesaire. Özellikle son dönemdeki TTF'in giderek referans haline gelmesinden sonra TTF'i oluşturan bileşenleri çok daha yakından takip etmeye başladık. Savaş öncesinde de bir miktar artış vardı. Covid-19'dan sonra 2021'deki talep artışı ile birlikte bir miktar artış vardı ama tabii savaşla birlikte bu hiç beklenmeyen seviyelere geldi. Şimdiye kadar görülmeyen düşük ve yüksek fiyatları gördük son iki yıldır, bu ortamda ayakta kalmak zor. O yüzden dediğim gibi çok yakinen takip ediyoruz. Çok yakın vadeye bakarsak son bir iki ay içerisinde 2 tane değişik durum oldu. Birincisi İngiltere fiyatıyla Hollanda TTF fiyatı ayrışmaya başladı. Boru hatlarındaki kısıtlardan dolayı bin metreküp bazında 300-400 dolar ayrışmaya başladı. Bir de Çin'in son bir aydır yaptığı Covid-19 kısıtlamalarından dolayı CTN fiyatı da düşüşte TTF'e göre. Yani TTF 1200 dolar bandında ilerlerken NBP İngiltere fiyatı ve CTN fiyatı 750-800 dolar bandında ilerliyor. Bu Amerika fiyatlarına bir miktar yansısa da orada yine fiyatlar hala 300 dolarlar seviyesinde. Bu bizim ülkemizdeki fiyatları da özellikle spot LNG aldığımız fiyatları doğrudan etkiliyor. İkinci nokta da ileri vadeli kontratlardaki fiyatlarda daha hızlı artışlar var. Özellikle TTF'de. Bu ne demek? Biz savaştan önce yakın vadede, 2021 kışında TTF fiyatları 900, 1000, 1100 dolarları görürken, çok da uzak olmayan 1-2 yıllık vadede hala 300-400 dolar bandındaydı bu fiyatlar. Ama şu an savaşın da belki etkisiyle uzak vadedeki fiyatlar da çok hızlı bir şekilde 1000 dolarlara doğru yaklaşmaya başladı. 2023-2024 kontratları 800-850 dolar bandında şu anda. Bu şu demek; demek ki bu krizin akut bir kriz olmadığı, uzun vadede de devam edeceği, piyasadaki traderlar tarafından fiyatlanmaya başladı. Bunun sebebi biraz Rusya'ya olan yaptırımlardan. Rus gazının Avrupa'da artık alınmayacağı beklentisini de

artıyor. Ama sonuçta bu bir gerçek ve 2023-2024 kontratlarında da bunun fiyatlanıyor olması kabaca, yani Avrupa gazının fiyatının 1000 dolar bandında, kömürün de benzer şekilde 250-300 dolar bandında kabul edildiğini gösteriyor gibi şu anki fiyatlamalar.

"30 MİLYAR METREKÜPLÜK GAZIN AVRUPA'YA ALTERNATİF KAYNAKLARDAN GELEBİLECEĞİ KONUŞULUYOR"

Şimdi Dünya Enerji Ajansı 10 maddelik bir bildiri yayınladı. Orada çok kısa vadede bu bağımlılığı nasıl düşüreceğine ilişkin bir plan var. Orada gaz kısmında yenilenebilirler var, hidrojen var, gaz kısmında çok kısa vadede 30 milyar metreküp gazın Avrupa'ya alternatif kaynaklardan gelebileceği konuşuluyor. Gaz üreten bir ülke değiliz. İnşallah önümüzdeki sene gaz üreten bir ülke de olacağız. Ama şu an için gaz aktarabilen bir ülke konumunda ve bu konumu çok iyi. Bizim altyapımız hazır LNG tesislerimiz var, mevzuatımız var, piyasamız var, spot piyasamız var, vadeli piyasamız var, bunların hepsi hazır durumda. Türkiye'de yaklaşık 60 milyar metreküp talep vardı ama Avrupa'yı da düşündüğümüz zaman belki 30-40 milyar metreküp talep daha var. Bunun hepsini bizim karşılamamız mümkün değil ama bizim üzerimizden bunun bir kısmını karşılamamız mümkün. Altyapımızın da kullanılacağı LNG de burada. Şimdi Rus gazının alternatifi olarak görülen tabii ki LNG, en kısa vadeli çözüm. İşte Almanya yeni bir FSRU anlaşması yaptı. Bizim Saros'taki FSRU devam ediyor. Keza Yunanistan ve Hırvatistan bunları hızlandırdı, yeni anlaşmalar yaptı. Tüm bunlar şu dönemi aslında güzel değerlendiren ülkenin Avrupa'nın bu sorununa cevap verecek ülkenin, hem Türkiye'nin buna çok iyi bir aday olduğu hem de ileriki dönemde referans fiyat anlamında da

**Akse Enerji Ticareti
Genel Müdür Yardımcısı
Agah Hınç**

söz sahibi olacağını gösteriyor. Tabii bu kadar kısa vadede bu kadar hızlı bir şekilde alternatif bulunabilir mi? O başka teknik bir konu. Ama bunları bir tarafa bırakarak yine konuyu ticaret açısından düşünürsek, hem özel sektör nezdinde, hem devletin ihtiyacı nezdinde burada aslında şu an çok avantajlı bir konumdayız. Bunu da yakın zamanda kullanacağımızı ben düşünüyorum.

"FİYATLAR ARTTI AMA FİYATLAR ARTINCA TALEP DÜŞMEDİ"

Karadeniz keşfi çok önemli. Bunun maliyeti vesaire bu konulardan zaten çok uzaklaştık ama asıl önemli olan orada günlük yaklaşık 10 milyon metreküp ile başlayıp 30-40'a kadar çıkacak olması, Türkiye'nin kontrolünde Türkiye'ye gelecek olması. Şu an biz şunu anladık ki; evet fiyatlar arttı ama fiyatlar artınca talep düşmedi. Belli bir seviyeden sonra bir miktar talep tepkisi geldi ama bu 3000-4000 \$'dan sonra. Demek ki belli bir fiyata kadar bu gaza olan bağımlılık devam ediyor. Bunu hem Avrupa, hem biz anladık. Yani biz doğalgaz konusunda fiyat ne olursa olsun alıyoruz, çünkü henüz zaten

bir alternatif geliştirmedik. O yüzden bu ortamda kendi gazımızın olması çok önemli. İkinci olarak Türkiye'nin kaynaklarının hem ticari formül açısından; mesela petrol endekslisi veya TTF endeksi fiyatlamanın karışık olması açısından, hem de birçok farklı ülkeden hem boru gazı, hem LNG alt yapısından gaz alması açısından biz bu sıkıntıya ve krize aslında çok hazırlıklı durumda yakalandık. Yani tamam ufak tefek kışın sorunlar yaşadık ama bunlar bir anda Almanya'nın ve Avrupa'nın yaşadığı sorunların yanında nispeten daha ufak sorunlar. Şu an yüzde yüz tek ülkeye bağımlı olan 5'ten fazla ülke var Avrupa'da. Deniliyor ki; 'artık yeni kontrat yapmayacaksınız, mevcut olanı azaltacaksınız'. Türkiye de bir miktar alıyor ama çeşitlilik anlamında çok iyi durumdayız.

"MUHTEMELEN ÖNÜMÜZDEKİ SENE DAHA HIZLI GELİŞMELER OLACAK"

Doğu Akdeniz'de zaten ticari olarak en uygun Türkiye. Türkiye şu an politik olarak da ortam daha uygun. Muhtemelen önümüzdeki sene daha hızlı gelişmeler olacağını ben de düşünüyorum. Miktar konusunda lokalde tüketim var. Mısır'a satılan bir gaz var. Yani kayda değer rahatlatacak bir miktarın Türkiye'ye de geleceğini düşünüyorum.

Rusya'dan Türkiye'ye hiç gaz gelmeyecek şekilde bir senaryoya dair sorular var ama şu an için endişe edecek bir durum yok. Yani hem yaptırımlar açısından hem teknik açıdan böyle bir hava yok Türkiye'de. Ama benim tahminim BOTAŞ sürekli olarak bu N-1, N-2 çalışmalarını zaten yapıyor. Yani sadece Rusya değil, İran'dan gelmezse ne olur, Azerbaycan'dan gelmezse ne olur, gibi farklı senaryolar vardır. Bir anda kesilirse tabii ki son tüketiciler de belki sanayide elektrik kesilir ama şu an için bunun ihtimali yok gibi.

opet Türkiye'nin en sevilen akaryakıt markası.

**Çünkü işimiz yollarda
görünenden daha fazlası.**

İşimiz,
Opet'e her geldiğinizde
size en iyisini sunmak kadar
ülkemiz için de çalışmak.
Ürettiğimiz her projeye
ülkemizi ileriye taşımak,
geleceğimiz için fark yaratmak.

**opet'se
fark eder**

Türkiye'nin Lovemark'ları 2021 araştırması, MediaCat ve Ipsos tarafından 15-55 yaş aralığında, kadın erkek oranı eşit, Türkiye temsili 2.000 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Opet, akaryakıt kategorisinde birinci olarak kategorinin Lovemark'ı olmuştur.

'Bu kadar muazzam bir güç kaymasınınin tabii ki stratejik sonuçları olacaktır'

ISTRIDE 2022'de ikinci gün 'Dünya Siyaseti ve Enerji' başlıklı oturumla başladı. Oturumun moderatörlüğünü Katar ve OECD Eski Büyükelçisi Mithat Rende yaparken, Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi Soli Özel oturumda sunum yaptı.

'BİR DOLAR SİLAHI, BİR DE ENERJİ SİLAHI VAR'

Şimdi burada bir pandemi ile karşı karşıyayız. Ekonomik durgunluk söz konusuydu. Sonra ekonomik canlanma, enerji krizi Avrupa'da özellikle. Daha sonra iklim krizi, yeşil dönüşüm... Bu arada Çin'in yükselişi ve ABD tarafından çevrelenmesi çabaları. Avrupa Birliği'nin yeni stratejik pusulası ve NATO'nun yeni stratejik konsepti ve o konseptin çalışmaları ve tabii sonra da Rusya'nın Ukrayna'yı işgali Ukrayna savaşı. Bu arada İran'la nükleer müzakereler devam etti.

Şimdi Putin'in hesapları tuttu mu, tutmadı mı? Ukrayna'nın beklenmedik direnci, Avrupa Birliği'yle ABD'nin uyguladığı ve Rusya ekonomisini çöktürmeye yönelik yaptırımlar.

Türkiye'nin izlediği politikalar, Montrö'nün uygulanması...

"AVRUPA BİRLİĞİ'NİN PETROL AMBARGOSU KARARINDA HALA SONUÇLANMAMIŞ MÜZAKERELER DEVAM EDİYOR"

Bu çerçevede Çin'in izlediği politika, Ukrayna savaşı karşısında ve ilginç olan Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin de kendilerince uygun gördükleri politikalar. Bu savaşın hızlı sonuçlardan bir tanesi; İsveç ve Finlandiya'nın NATO üyeliklerinin gündeme gelmesi ve bence en önemlisi, Almanya'nın silahlanması kararı. Her yıl 100 milyar

Katar ve OECD Eski Büyükelçisi Mithat Rende

euroluk harcama yapmak demek, bu da 10 senede 1 trilyon Euro yapar ki bu da çok büyük bir silahlanma demektir. Avrupa Birliği'nin petrol ambargosu kararında hala sonuçlanmamış müzakereler devam ediyor. Avrupa Birliği'nin Rusya'ya olan doğalgaz bağımlılığını azaltma kararı. Ve tabii neticede acaba uluslararası ekonomik düzen, nereye gidiyor ve alternatif arayışları var mı? Dolar silahı ve enerji silahı... Yani bir dolar silahı var, bir de enerji silahı var ve bunun temel sorunları; Enerji krizi şiddetlenir mi? Gıda, gübre krizi ve enflasyon. Avrupa'nın enerji gereksiniminin karşılanması kapsamında Türkiye nasıl bir rol üstlenebilir, bu bir fırsat oluşturur mu Türkiye için?

ugetam

İLE ENERJİNİZE ENERJİ KATIN!

Tecrübemiz ve tarafsızlığımız ile Enerji Verimliliği Projelerinizde **Hizmetlerimizle** Yanınızdayız!

- Sanayi Etüt-Proje Hizmeti
- Ticari Bina Etüt-Proje Hizmeti
- Enerji Yöneticisi
- Enerji Ölçümleri
- Enerji Otomasyon İzleme
- VAP Proje Danışmanlık
- ISO 50001

ENERJİ VERİMLİLİĞİ GELECEĞİMİZDİR...

Çözüm ortağınız UGETAM hatırlatıyor; 5627 sayılı Enerji Verimliliği Kanunu'na bağlı olarak düzenlenen **Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik'e** göre;

- Yıllık enerji tüketimi **1000 TEP** ve üzeri olan sanayi tesislerinde,
- Toplam inşaat alanı **20.000 m²** veya enerji tüketimi **500 TEP/yıl** olan özel sektöre ait ticaret ve hizmet binalarında,
- Toplam inşaat alanı **10.000 m²** veya enerji tüketimi **250 TEP/yıl** olan kamu binalarında,
- Kurulu gücü **100 MW** ve üzeri olan, otoprodüktör lisansı sahibi olanlar hariç, elektrik üretim tesislerinde, **Enerji Yöneticisi** görevlendirilmesi zorunludur.

Ayrıca;

- Yıllık enerji tüketimi **1000 TEP ve üzeri** olan endüstriyel işletmelerde **4 yılda bir**,
- Yıllık enerji tüketimi **500 TEP ve üzeri** olan veya toplam inşaat alanı **20.000 m² ve üzeri** olan ticaret ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren özel sektör binalarında,
- Toplam inşaat alanı **10.000 m²** veya enerji tüketimi **250 TEP/yıl** olan kamu binalarında **7 yılda bir Enerji Etüdü** yapılması zorunludur.

twitter.com/ugetam

linkedin.com/ugetam

youtube.com/ugetam

'EKONOMİDE BÜYÜK BİR GÜÇ KAYMASI VAR VE BUNUN SİYASİ SONUÇLARININ OLMAMASI MÜMKÜN DEĞİL'

Bir deri değiştirme dönemindeyiz ve deri değiştirme dönemi de acılı olur. Ama o zaman önceki deri neye benziyordu? Hangi tablodan, hangi tabloya doğru geçtiğimizi anlamak için buna bakmak gereklidir diye düşünüyorum. Şimdi 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılması ile Soğuk Savaş diye tanımlanmış olan dönem fiilen sona erdi. 1991'de de Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla dünya başka türlü bir jeopolitik dengeye geçti. Ne oldu, Sovyetler Birliği'nin yıkılması ve soğuk savaşın bitmesiyle? Bir kere kapitalizmin karşısında alternatif bir ekonomik sistem kalmadı. Amerika'nın karşısında da ona kafa tutabilecek, onu dengeleyebilecek bir büyük güç kalmadı. E şimdi bu iyi mi kötü mü? Herkesin meşrebine göre değişebilir ama biz dünya olarak kendimizi tek kutupluluk anında bulduk. Yani Amerika'nın mutlak hakimiyetinin ekonomik olarak, siyasi olarak, stratejik olarak ve askeri olarak sorgulanamayacağı bir alanda bulduk. Bu iyimsereniz 'Amerika dünyayı daha iyi bir yere götürebilir' diye beklentiler içinde olabilirsiniz ki böyleleri vardı, değilseniz sınırsız bir gücün, frenlenemeyen ya da dengelenemeyen bir gücün dünyanın dengelerini fena halde bozabileceğini düşünebilirsiniz. İkincisini düşünenler aslına bakarsanız haklı çıktılar. Üçüncüsü, alternatif bir ekonomik sistemin kalmaması, kapitalizmin dünya yüzeyine yayılması, yani küreselleşme dediğimiz gelişmenin hızlanması sonucunun getirdiği. Fakat küreselleşmeyi bir üçüncü tanımlama yerine sadece piyasa ekonomisinin dünyaya yayılması şeklinde alıp, oradan kaynaklanan bir şekilde de vatandaşlıkla, tüketiciliği birbirine karıştıran bir dünya görüşü geçtiğimiz 30 yıl içinde hayata bakışımızı tanımladı. Aslında 40 yıllık bir dönem, 1980'lerden beri.

"RUSYA KRİZİNDE ALMANYA'NIN BİR BÜTÜN OLARAK TAVIR ALABİLMESİ AVRUPA AÇISINDAN SON DERECE ÖNEMLİDİR"

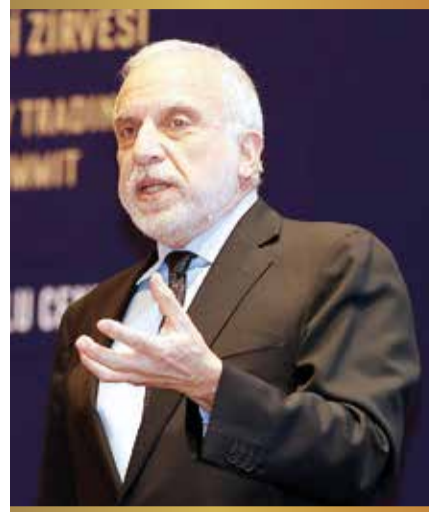
Dördüncüsü, 1991 yılına baktığınızda Batılılaşma'nın ya da Batı Uygarlığı'nın evrenselliğinin ve herkesin ona benzemesi gerektiğini düşünülmesi. Bunun da formüle edildiği, sembolü olacak olan yine 1989 yılında yayınlanan Japon kökenli bir Amerikalı siyaset bilimcinin. 'Tarihin sonu mu?' yazısıydı. Bu yazıda liberal kapitalist demokrasinin insanlığın kendisine en uygun sistem arayışında son nokta olduğunu anlatıyordu, artık bu arayışı sona erdi. Avrupa kendisini bambaşka bir şekilde tanımlayıp işte 'biz postmodern evreye geçtik, dünyaya örnek olabileceğiz' diyerek aslında devletlerin normalde yaptığı bir takım şeylerden kendisini azade kılmaya çalıştığı müthiş bir evrenin içine girdi. Devletler beğenir yapar, beğenmeyip savaşır,

topa sert girerler. Avrupa Birliği bunları yapmasına gerek olmadığını düşündü çok uzun bir süre. O yüzden Almanya'nın silahlanma kararı ya da bu Rusya krizinde Almanya'nın bir bütün olarak tavır alabilmesi Avrupa açısından son derece önemlidir.

Küreselleşmeden en çok yarışlardan ülke tabii Çin oldu. 'Çin'in sebatkar hırısı' bu lafı ben bulmadım, 1978'de Çinliler Komünist Parti'nin yönetiminde kapitalist olmaya karar verdikten sonra kapitalist sistemin bütün kendilerine sağladığı olanakları sonuna kadar sömürdüler. 'Biz aslında fakir bir ülkeyiz' diyerek ve Batıların kibirinden de yararlanarak bir anda dünyanın ikinci büyük gücü olarak ortaya çıktı. Buna da açıkçası batılılar pek hazır değillerdi. Çin'in kaç bin yıllık uygarlığı var hiç öyle Batılı falan gibi olmak gibi de bir derdi yoktu. Rus İmparatorluğu Birinci Dünya Savaşı'nda çöktü. Bolşevikler Rus İmparatorluğunu yani başka yönetim altında başka bir ideolojiyi yeniden kurdular. İkinci imparatorluk da 1991 yılında çöktü. Ruslar kendilerini biraz boşlukta buldular. Sonuç olarak Türkiye'de bir imparatorluk bakiyesi bir ülkedir. Rusya'nın da o 90'lı yıllardaki büyük talan ve zayıflama döneminden sonra imparatorluk kaybetmiş olmanın kendisi küçük düşürüldüğüne dair inancı nedeniyle yeniden bir geri dönüş yapacağı ve kendisi dünya sisteminde layık olduğunu düşündüğü yeri arayacağı da beklenmemiştir. Ama 90'lı yıllarda Rusya aşağılandı kendi insanları ve yabancı finans şirketleri tarafından talan edildi. Oligark dediğimiz tipler de o dönemde ortaya çıktı. Amerika ise ihtiyatsız bir kendini kandırma içinde hareket etti. Yani 'ben kadiri mutlağım, ne istersem yapabilirim' ve bunun ne kadar yanlış bir düşünce olduğu Amerika'nın 11 Eylül saldırılarına verdiği cevap ve Irak işgalinde ortaya çıktı. Sadece çok yanlış bir tepki vermekle kalmadılar, aynı zamanda da kendi başlattıkları kavgada dayayı yediler.

"YÜZ MİLYONLARCA İNSAN FAKİRLİK SINIRINDAN ORTA SINIF SINIRINA GEÇTİ"

Küreselleşme bir takım da sorunlar yarattı. Olumlu tarafı şu oldu; 1850'den 2000 yılına kadar dünyadaki ülkeler arasındaki gelir farkı üç aşağı beş yukarı sabit kalmışken, 2000'den itibaren Çin'in başını çektiği şekilde küreselleşmeye eklemlemeyi beceren ülkeler gelir seviyelerini artırdılar. Yüz milyonlarca insan fakirlik sınırından orta sınıf sınırına geçti. Kazananlar küreselleşmeye eklemlemeyi bilen az gelişmiş ülkelerin, işçileri ve işverenleri oldu. En büyük kaybedenler de gelişmiş ülkelerin çalışanları oldu. Ticaret yoluyla, teknoloji nedeniyle ya da daha ucuz yerlere sermayenin gitmesi nedeniyle gelişmiş ülkelerin çalışan sınıfları küreselleşmeden

Kadir Has Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler
Öğretim Üyesi Soli Özel

darbe yediler, Marine Le Pen bugün Fransa'da yüzde 42 oy alabiliyorsa Donald Trump Amerika'da başkan seçilebiliyorsa, geçtiğimiz 30 yılda çalışan sınıfların küreselleşmeden yedikleri dayanın bir sonucudur. Sadece bu değildir ama önemli nedenlerinden birisi budur.

"ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEMDE EŞİTLİK İLKESİ ASIL BAŞ İLKE OLACAK VE BÜTÜN SİYASET DÜNYA ÖLÇEĞİNDE EŞİTLİK MESELESİ ÜZERİNDEN YAPILACAK"

'Gelişmişlerde kim kazandı' dersiniz, en üstünde yer alan yüzde 1 gelirini müthiş arttırdı, Teknoloji işinde olanlar herkesi geride bıraktılar ve çok büyük kazanç sağladı. Daha felsefi olacak, size ne kadar anlamlı gelirse bilemiyorum ama benim düşüncem böyle; Biliyorsunuz modern çağı tanımlayan Fransız devrimidir, onun da üç ilkesi vardır: Özgürlük, eşitlik, kardeşlik. Kardeşi unutulabilirsin o pek sayılmıyor. Bu küreselleşme dönemi özgürlüğünü, bireyin aktör olarak ekonomik özgünlüğünün ortaya çıkarıldığı ve ideolojik söylemde de özgürlüğün öne çıkarıldığı bir dönemdi. Size iddiam şu ki; Önümüzdeki dönemde eşitlik ilkesi asıl baş ilke olacak ve bütün siyaset dünya ölçeğinde eşitlik meselesi üzerinden yapılacak. Çünkü dünyanın her yerinde eşitsizlikler, toplumların tahammülünün çok ötesinde bir yerlere gelmiş vaziyette. Buna Çin dahil, Hindistan dahil, dünyanın nispeten daha eşitlikçi diye söylenebilecek yegane yeri Kuzeybatı Avrupa. Amerika'sı, Çin'i, Hindistan'ı falan her tarafta müthiş eşitsizlikler var. Artık nüfusun yarısından fazlasının dünyayı çok yakından takip ederek yaşayan bir dünyada bunun çok uzun zaman sürdürülebilmesi pek kolay olmayacaktır diye düşünüyorum.

Aynı zamanda da biz Batı'nın yüz yıllık mutlak hakimiyetinin de sona erdiği bir dönemdeyiz. Bazılarının sandığı gibi 'batı öldü' falan değil ama görece olarak zayıfladığı ortada. Şöyle

rakamlara bakıyorsunuz, 70'lerde Batı dünyadaki üretimin yüzde 56'sını yaparken, Japonya dahil Asya'nın payı hep yüzde 19 olarak kaydedilmiş. 50 yıl sonra baktığınızda Batı yüzde 37, Asya yüzde 43'e gelmiş. Ancak şimdi coğrafi olarak Avrupa ve Amerika var diyelim. Bir de sistem olarak Batı var ki onun içinde Avustralya, Yeni Zelanda, Japonya, Kore, Tayvan gibi ülkelere kadar... Bunları bir araya getirip koyduğunuz zaman bunların ekonomik gücü Rusya ve Çin'in üstünde. Ama her şeye rağmen ekonomide büyük bir güç kayması var ve bunun siyasi sonuçları olmaması mümkün değildir. Bu kadar muazzam bir güç kaymasının tabii ki stratejik sonuçları olacaktır. Dünyayı yok ediyoruz. Mesela herkes Amerikalı gibi tüketse iki buçuk dünya gerekiyor.

"ENFLASYONLA MÜCADELEDE İŞSİZLİĞİN ARTMASINI BEKLEYEBİLİRİZ"

Dünyada eşitsizlik çok artmış. Belki en önemli eşitlik mücadelesi kadınlar tarafından veriliyor. Bu mücadeleye rağmen 30 yıl içinde kadınların toplam gelirdeki payı sadece yüzde 30'dan, ancak yüzde 35'e çıkabilmiş o da büyük bir mücadele alanıdır diye düşünüyorum. İkinci önemli şey de bu önümüzdeki dönemin çok belirleyici bir faktörü olacak; borçluluk. Toplam borçluluk oranı son 40 sene içinde neredeyse dünyanın her yerinde artış göstermiş. İMF'ye göre şu anda dünyanın borcu toplam 226 trilyon. Bu neredeyse dünyadaki toplam üretimin 2 katı. Pandemi sırasında hem özel sektörün hem de kamunun borçları da ciddi oranda yükseldi. Zaten toplam borcun yüzde 99'u kamuya ait. Japonya'nın borcu kendi Gayrisafi Milli Hasılatı'nın yüzde 135'i, Amerika'nın yüzde 107, İtalya'da yüzde 136-150 arasında değişiyor. Uluslararası Finans Enstitüsü 2020 Haziran'ında yani Covid'in yeniden bastırması olduğu dönemde brüt olarak bunun 362'ye sığmadığını yazmış. Merkez bankalarının parasal politikaları yine zengin kesimin ekmeğine yağ sürmüştü. Şimdi Biden gibi aslında son derece ortaya yollu bir Amerikan başkanın, başkan olduktan sonra bir Avrupalı sosyal demokratınine de benzer politikalar uygulamaya çalışması arka planda bu tablonun bir sonucudur diye düşünüyorum. Fakat başarılı olamadı. Kendi parası içinden hançerlendi bu daha eşitlikçi ya da alt sınıflara daha fazla gelir aktarmaya yönelik projelerini tam olarak hayata geçirmeye muvaffak olamadı. Enflasyon sonunda çalışan sınıflara zarar verecektir. Enflasyonun kendisi de zarar veriyor ama enflasyonla mücadelede işsizliğin artmasını bekleyebiliriz. Kaldı ki zaten bugün ki dönemle geçmiş dönem arasındaki en büyük farklardan birisi şu; 1850'den 1970'lere kadar teknolojik değişim verimliliği de artırarak istihdamın artmasına yol açıyordu.

Tecrübe,
yenilik,
güven dolu
bir enerji!

Bütün enerjimizle sizin için varız...

ENERCO ENERJİ

2009'dan bu yana yıllık 2,5 milyar m³ doğal gaz ithalat hacmi ile müşterilerine güvenli ve ekonomik tedarik olanakları sunmaktadır.

Tecrübeli ve uzman kadrosu ile sunduğu hizmetleri sayesinde, güvenilir bir çözüm ortağı olmayı başaran

ENERCO ENERJİ'nin

sektörel bilgi birikimi, ticari çözüm alternatifleri ve operasyonel mükemmelliğiyle siz de tanışın...

ISO 9001:2008

www.enercoenerji.com

facebook.com/EnercoEnerji

twitter.com/Enerco_Enerji

ENERCO
ENERJİ

Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi Soli Özel

“UZUN VADELİ YATIRIM AKIŞLARI DA YARI YARIYA AZALMIŞ”

Bugün teknolojik değişimin verimlilikle olan bağı çok zayıf gözüküyor. Bundan dolayı da kaybedilen işlerin yerine yeni işler kolay kolay ortaya çıkmıyor. Krizin en azından gelişmiş ülkelerdeki önemli boyutlarından birisi de bu. Üçüncü trend yavaş yavaş küreselleşmeden ya da bugüne kadar uygulanmış haliyle küreselleşmeden bir dönüş var. Ticarete küresel gelire göre yüzde 5 oranında azalmıştı. Amerika gibi büyürken imalat sanayinin ne kadar önemli olduğunu özellikle Covid sırasında iyiden iyiye keşfetti. Bu da işte sizin de iyi bildiğiniz; tedarik zincirlerinin kısaltılması, değiştirilmesi vesaire tartışmalarını gündeme getirdi. Uzun vadeli yatırım akışları da yarı yarıya azalmış.

“BAŞKAN OBAMA ÇİN’İ DENGEMEK İÇİN EKONOMİK OLARAK TRANS PACIFIC PARTNERSHIP DİYE BİR SERBEST TİCARET BÖLGESİ KURMUŞTU”

Amerika Birleşik Devletleri, Çin’in gerçekten bir rakip olduğuna uyandığında Başkan Obama Çin’i dengelemek için ekonomik olarak Trans Pacific Partnership diye bir serbest ticaret bölgesi kurmuştu; 12 ülke beşi Amerika kıtalarından, Yeni Zelanda, Avustralya’dan ve 5’i de Asya’dan. Göreve gelir gelmez ilk attığı imza Amerika’yı TPP’den çıkarmak oldu. Bir boşluk oluştu burada. Neden önemli dersiniz, şimdi Çin’in komşusu olan bütün ülkelerin aslında Çin’le bir problemi var. Fakat her birinin en büyük ticaret ortağı Çin. Dolayısıyla Obama bu serbest ticaret bölgesini kurarak Çin’in çevre ülkeler üzerindeki ekonomik hakimiyetini kırmak ve bir şekilde dengelemek istedi. Amerika sadece bir Atlas Okyanusu gücü değildir, aynı zamanda bir Pasifik Okyanusu gücüdür. Çin de Receipt diye bir örgüt kurdu. Bu yılın başında devreye girdi. Üyeleri dünya nüfusunun yüzde 30’unu temsil ediyor ve bunun üyeleri arasında Çin’in kanlı

bıçaklı olduğu Kore gibi Japonya gibi ülkeler var. Son 40 yıl şirketlerle devletler ya da sermaye sınıfıyla devletler arasındaki ilişkide siyaset arasındaki ilişkide gücün ibresini sermayeden yana kurdu. Devletlerin bu kadar borçlu olduğu bir ortamda ve eşitsizliğin bu kadar yakıcı olduğu bir ortamda bana öyle geliyor ki bu denge, devletlerin ya da siyasetin de yine değişecek. Çünkü şunu gördüm bu kadar borçlu devletlerden toplumlar aynı zamanda hizmet talep ediyorlar değil mi? Covid oldu ‘bana doğru dürüst sağlık hizmeti vereceksin, işsiz kalan insan para vereceksin’ diyor. Bu kadar borçlu olan devletlerin bu paraları bir yerden bulmaları gerekiyor. Bulunabilecek tek yer zenginler kaldı gibi bana sorarsanız. Rus Oligarklar’a yapılanların yarın öbür gün paralarını vergi cennetinde tutan batılı ve batılı olmayan kapitalistlere de uygulanabileceğine dair ben kendi kafamda ışık almış gibiyim. Çünkü bir yerde paranın bulunması gerekiyor. Devletler toplumlara ile kavga etmeyeceklerse. Batının ideolojik hakimiyeti kırılmaya başlıyor. Batı liberalizmden bahsettiği zaman Afrika’da ya da Asya’da sömürleşmiş ülkeler ‘biz sizin liberalizminizi iyi biliriz’ diye cevap veriyorlar ve aynı yerden bakmadıkları ortada. Ama bu stratejik olarak Çin’in etrafındaki ülkelerin Amerikan korumasını istemeleri anlamına gelemiyor. Sadece ‘biz senin gibi olmak zorunda değiliz, seninle sadece işbirliği yaparız’ şeklinde daha farklı bir uzlaşma zeminine geldiğini düşünüyorum.

“NATO ‘BATI’ DEDIĞİMİZ BÜTÜNÜN EN ÖNEMLİ ÖRGÜTÜ”

Şimdi Batı’nın bir krizi de; Trump gibi bir adam geldi ve 4 yıllık başkanlığı sırasında 3 kez ‘NATO’dan çıkalım’ demiş. NATO ‘Batı’ dediğimiz bütünün en önemli örgütü. Amerika çıkarsa zaten bir şey de kalmayacaktır. Rusya Batı’nın o yönde gidişini engellemiş oldu. Batı’daki çatlıklar da Rusya’ya karşı birleşme sonucunda sanki kapanmış gibi gözüküyor ve önümüzdeki dönem yeni bir kurgu dönemi olacak. Tıpkı İkinci Dünya Savaşı sonrasında düzenin

kurulmasına benzer, yeni bir kurumsal arayış başlayacak. Gelelim Rusya’nın hamlesine. Memleketimizde nüfusun yüzde 47’si bu savaşı NATO’nun başlatmış olduğu ya da müsebbibinin NATO olduğunu düşünüyor. Fakat Rusya’yı da pek kollamadan bunu söylüyor. Bunun da bir bağlamı var.

“PUTİN’İN TARİHSEL İŞLEVI, RUS DEVLETİNİ ONARMAKTI”

90’lı yıllarda Ruslar çok itilip kapıldıklarına düşündüler ve imparatorluğu kaybetmenin travmasının da ancak imparatorluğu yeniden inşa ederek kurulabileceği düşündüler. Putin, 99’un sonunda başkan vekili oluyor, 2000 yılında da seçiliyor. Çeçen Savaşı’nı da müthiş bir şiddetle bitiriyor. Putin’in tarihsel işlevi, Rus devletini onarmaktı. Ekonomiye nispeten daha düzgün işler bir hale getirerek, Rus orta sınıfını yaratmak ve onu mutlu tutmaktı, bunları başardı. Fakat Rusya’yı toplumun devlet karşısında daha özerk hareket edebilecek bir ülke haline getirecek, ekonomik modernleşme programını yerine getiremedi. Ama 2007 yılında Dünya’nın en önemli güvenlik konferanslarından biri olan Münih Güvenlik Konferansı’na gittiğinde Putin, petrol fiyatlarının da yükselmesi ile Rusya artık Batı’ya kafa tutabilecek konuma gelmişti. 7 Şubat 2007’de bir konuşma yaptı. Dedi ki; ‘20 yüzyılın en felaket olayı Sovyetler Birliği’nin dağılmasıdır. Sovyetler Birliği dağıldığında biz zayıftık, siz de bizi aşağıladınız. Küçümsediniz, canımıza okudunuz, bundan sonra böyle bir şey yapmanıza izin vermeyeceğiz. Biz geri geldik’ dedi. Oradan yola çıkarak da zaten işte acaba ikinci soğuk savaş başlıyor mu falan dendi. Şimdi baktığınız zaman Rusya’nın ekonomisi, İtalya ekonomisi kadar. Rusya’nın nesnel olarak düşüşte ama gerek sahip olduğu nükleer silahlar, gerekse alanının genişliği itibarıyla jeopolitik açıdan küçümsenmeyecek bir ülke. 19.yüzyılda olduğu gibi de dünya sistemi yeniden vurgulanırken söz sahibi olmayı istiyor. Putin’in derdi buydu. Bunu yapabilmek için de Avrupa’yı tamamen dışladı, Amerika’ya kafa tutabilmek için de Çin’e yaklaştı. İlginç olan Sovyetler

döneminde de bir ara Sovyetler Birliği ve Çin birbirlerine yakındı. Çin küçük ortak Sovyetler Birliği büyük ortak. Bu yeni birliktelikle Çin büyük ortak. Dünya ekonomisinin yüzde 19’u, her yıl yüzde 10 artan savunma harcaması, teknolojiye yapmış olduğu yatırımlar vs... Ruslar ikinci planda kalacaktı. Dolayısıyla NATO’nun genişlemesi kötü bir fikir olabilir. NATO’nun genişlemesi nedeniyle bugün bu savaşa tanıklık etmiyoruz.. Bugün Rus elitlerinin kendileri ile ilgili görüşleri, alttan bastırılan demografik baskı kaygısı nedeniyle kendilerini yapmak zorunda hissettikleri bir şey. Belarus ve Ukrayna diye iki bağımsız ülkeyi tanımak istemiyorlar. Bu milletlerin Ruslar’ın alt dalı olduğunu düşünüyorlar. Rusya’nın demografik düşüşü nedeniyle de Slav nüfusu arttırabilmek için bu ülkeleri de hakimiyetleri altına almaya çalışıyorlar.

“RUSYA BU SAVAŞI KAZANSA BİLE KAZANMANIN TANIMINI YAPAMADI”

Sonuçlara gelecek olursak; Soğuk savaşın bitiminde kurulan Avrupa güvenlik düzeni yıkıldı bu savaşla birlikte. Bu Avrupa’nın kolektif bilinçaltındaki İkinci Dünya Savaşı travmasıdır. Bu beklenmeyen bir şeydi ve işgal ederek Ruslar bunu uyandırdılar. Avrupa buna ciddi bir şok geçirerek karşılık verdi. Bunun bir sonucu transatlantik ortalık yeniden canlandı. Sistem bağlamında Batı kendisini tazelemeye başladı. Bana öyle geliyor ki; Rusya bu savaşı kazansa bile kazanmanın tanımını yapamadı. Ukrayna’nın yıkılmış şehirlerin enkaz altında Rusya’da kalacak. Savaş bittikten sonra da yaptırımların kolay kolay geri alınacağını ya da daha düşük olacağını açıkçası sanmıyorum. Çin çok hazırlıksız yakalandı! Çıkarlarıyla jeopolitik tercihleri arasında sıkıştı. Bu arada tabii artık o tek kutuplu dünyada değiliz, palazlanmış çok ülke var. Kendi bölgelerinde söz hakkına sahip olduklarını düşünüyorlar ki Türkiye de bunlardan biri. Rusya’nın işgali sonucu ortaya çıkan durumu Batı’nın kendi içindeki bir mesele olarak gördüler. Bulaşmamayı tercih ediyorlar, Batılılar’la aynı görüşü de aslına bakarsanız paylaşmıyorlar.

PT
PetroTurk TV
ABONE OL
Enerji piyasalarına dair en güncel video içerik ve haberler
PetroTurk TV Youtube kanalımızda!

ENERJİNİN HABER MERKEZİ
www.petroturk.com
PETROTURK

Enerjinizi Güneş'ten Alın!

Aksa güvencesiyle, güneş enerjisi sistemlerinde yatırım bizden tasarruf sizden!

Anahtar teslim projelerimizle gelin işinize kazanç katalım.

Güçlü finansal yapımız

Sektör uzmanlığımız

Güçlü mühendislik hizmetlerimiz

Anahtar teslim uçtan uca çözümlerimiz

444 4 610

www.aksaelektrik.com.tr

[f](#) [in](#) /aksaelektrik

AKSA

'Dünya ekonomisinde yeni denge stagflasyon'

ISTRAD 2022'de son oturum ETD Traders Meeting oldu. Türkiye ve Dünya Ekonomisi - Yeni Dengeler oturumunun sunumunu yapan Ekonomist Fatih Keresteci önemli açıklamalar yaptı.

Bu sunumun ana konusu yeni denge olacak. Yani dünyada ve Türkiye'de yeni denge ne? onu konuşacağız. Dünya ekonomisi içinde bulunduğu bu günlerde bir dengesizlik modeliyle giriyor. Bu aslında bugünün sorunu gibi görünmekle beraber aslında son 10 gün içerisinde yaşanan süreçte ortaya çıkan sorunları, dönem dönem ertelenmesi ve ötelenmesi ile beraber birikinti gibi düşünün. Yani sorunları halının altına süpürdük halı bomba oldu oradan geçemiyoruz, yani geçerken düşeceğiz gibi görünüyor. Dünyanın böyle bir sorunu var. Dünyanın bir stagflasyon sorunu var. Stagflasyon, aynı anda hem durgunluk hem enflasyon yaşanması demek.

Geçen sene acaba biz mi çok paniğimiz diye düşündük çünkü Amerikan Merkez Bankası yok böyle bir şey dedi. Şimdi geldiğimiz noktada artık onlar da stagflasyondan bahsediyorlar. Hikaye pandemiyle başladı, iki tane dengesizlik oldu. Bunlardan birincisi pandeminin yaratmış olduğu tedarik zincirindeki kırılmalar, çünkü ne oldu Çin'de başladı ve sonra dünyaya yayılırken Çin'de ilk üretim tesislerindeki üretimin ya da hammaddenin diğer coğrafyalara transferlerinde sorun olunca bir tedarik krizi ortaya çıktı. Bu tedarik krizini hemen hemen her yerde gördük. Hatta istihdamın işgücünün de bir üretim faktörü olduğunu düşünürseniz orada da bir tedarik krizi var. Şu an dünyada ve Türkiye'de en zor bulunan üretim faktörleri işgücüdür. Pandemiyle beraber ortaya bir tedarik krizi meselesi çıktı ve bu kriz 2023'te mi 24'te mi çözülür diye bekledik. İkinci sorun ise pandeminin ortaya çıkarmış olduğu problemleri çözmek için malumunuz otoriteler hem para politikasında hem de maliye politikasında hızlı geliştirici adımlar attilar. Mesela Amerikan Merkez Bankası bilançosu 4 trilyon dolardan 9 trilyon dolara çıktı. Bu o sorunun yaratmış olduğu tahribatı gidermek içindi, ama başka bir sorun yarattı. Siz bu kadar çok parasal genişlemeye giderseniz varlık fiyatlarında sorun yaşarsınız. Ne gibi? Şöyle kapalı ekonomi düşünün. 500 tane mal var 500 tane de para var. Bir gün biri gelip de para miktarını 500'den 1000'e çıkarırsa biz malı eğer kuyruklu yıldızdan koparıp getiremeyeceksek ne olur fiyat 2 katına çıkar. Ortaya bir enflasyon çıktı. 2021'in sonuna 2022'ye girerken hepimizin kafasında bu soru vardı ama diyorduk ki bu sene çözülür. Tam bunu derken Rusya savaşı baş gösterdi. Savaş bu sorunu daha da büyütme başladı. Çünkü tedarik krizine baktığımız zaman Rusya ve Ukrayna'nın dünya ekonomisine vermiş olduğu hammadde ile ilgili olarak kesintiler yaşanınca

tedarik krizi daha da büyümeye başladı. Mesela Avrupa Rus gazına bağımlılığı üzerinden çok fazla sorun yaşıyor. Mesela Almanya bağımsız olmadığını fark etti. Almanya enerjide Rusya'ya bağımlı olduğunu, askeri alanda da NATO'ya bağlı olduğunu fark etti ve birdenbire kafası karıştı.

Savaşın başlatmış olduğu tedarik krizindeki aksama hemen hemen her yerde. Tedarik zinciri krizi yaşanıyor şu an dünyada. Bu sorun bir taraftan mal miktarını aşağı baskılandığı için arz yönlü bir sorun yaratıyor ve fiyatları yukarı çekiyor. Diğer taraftan ise mal miktarı az olduğu için üretim yok, üretimde sıkıntı var aynı zamanda ise durgunluğu beraberinde getiriyor. Enflasyon artı durgunluk. Bakın burada bir doğru ölçmemiz lazım. Mesela bize enerji krizini ya da enerjideki artan maliyetlerden bahsettiğimiz zaman hep petrol fiyatına gidiyoruz. Bu doğru bir şey değil aslında. Esas mesele ürün fiyatlarıdır. Rafineri marjlarında büyük bir genişleme söz konusu. Önümüzde majör bir sorun var ve bu sorunun adı stagflasyon ve dünya bu sorunu geçmişte de yaşadı.

"RUSYA'YA YAPTIRIM OLACAKSA BİZ RUSYA'DAN GAZI RUBLEYLE ALMAK ZORUNDA KALACAĞIZ"

Eğer Rusya'ya yaptırım olacaksa ve bu yaptırımlar çeşitlenecekse biz Rusya'dan gazı rubleyle almak zorunda kalacağız ve ruble çok değerli. Dünyada yeni denge stagflasyon üzerine kurulu bir denge ve bu denge bugünden yarına değişmeyecek.

Jeopolitik konuşmamız gerekirse Amerika'nın bu savaş sürecindeki tutumunu irdelemek gerekir. Dikkat edin Putin Zafer Günü'nde çıkıyor, bir konuşma yapıyor. Öncesinde dünya bir panikte, acaba Putin nükleer kartını kullanır mı diye konuşuyor. Hemen akşam Amerika'da Joe Biden Ukrayna'ya silah yardımı ve muhimmat yardımı yapabilecek anlaşmaya imza atıyor. Amerika yaklaşık 50-60 yıllık dünyadaki ekonomik bayraktarlığını Çin'e kaybediyor ve bunu terse çevirmesi lazım. Bunu da terse çevirirken oyun kurallarını yeniden ortaya koyması lazım.

"STAGFLASYONUN NET BİR İLACI YOK"

Önümüzdeki minimum 1-1,5 sene stagflasyon ve stagflasyonun olası yansımalarını yaşamaya alışmalıyız. Yeni denge bu ve bu yeni dengenin şartları ne ise buna adapte olmak zorundayız. Ama hızlı bir toparlanma beklemeyin, çünkü stagflasyonun net

Ekonomist Fatih Keresteci

bir ilacı yok.

Türkiye bu oyunun önemli yerinde ve Türkiye ne yazık ki bu yaşananlara ekonomik anlamda biraz sıkıntılı yakalandı. Sıkıntılı yakalandığı için de bu süreçte bu yaşananlar bizi doğrudan etkiliyor. Olumlu tarafı da var belki ama olumlu tarafının nakde dönüşmesi birkaç sene. Olumsuz tarafı ise hemen, Ocak ayında gaz kesilince üretim duruyor.

Türkiye kısmına geçelim. Yüksek bir enflasyon var. Resmî rakamlar tüketici fiyatları 70, üretici fiyatları yüzde 120 ama hissedilen enflasyon çok daha yüksek. Benim en çok maruz kalmış olduğum yüksek fiyatlar gıda ve ulaştırma. Ekonomide enflasyon yüksek ve Türkiye yeniden 90'lı yılların yüksek enflasyon döngüsüne girdi. Türkiye'de yüksek enflasyon var, ama esas sorun enflasyon yüksekken faizler çok düşük. Yüksek enflasyon ve reel ücretlerdeki düşüş başka bir sorunu beraberinde getirdi. Kriz, yüksek fiyatlar var, ama alışkanlıklarımızı devam ettiriyoruz, çünkü kredi kartı kullanıyoruz. Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi verilerine göre bireysel kredi kartı borcunu ödememiş kişi sayısı son 7 ayda 3.4 milyondan 4.2 milyona yükseldi.

"TEMMUZ AYINDA ASGARİ ÜCRETE YÜZDE 20 İLE 30 ARASINDA ZAM BEKLEYİN"

Adam Smith diyor ki, fiyatlar serbest hareket edebilirse sorun olmaz diyor. Türkiye'de mal ve hizmet fiyatları serbest, paranın fiyatı faiz sabit, döviz kuru sabit tutulmaya çalışılıyor, kiralar serbest, maaşlar sabit, ama Temmuz ayında asgari ücrete yüzde 20 ile 30 arasında zam bekleyin.

Türkiye'de mal ve hizmet fiyatları yukarı gidiyor, bu enflasyon demek. Reel maaşlar ve esas alma gücü aşağı gidiyor, bu durgunluk demek. Kur sabit kaldıkça rekabet avantajımız bozulur, ithalat ucuzlar, dış açık daha da büyür. Artan döviz talebi eğer kurtulmaya çalışırsanız Merkez Bankası rezervlerini daha da eritir. Oluşan dengesizliği sürdürmek adına sermaye kontrolleri tarzında adımlar atarsanız süreyi uzatır.

Sen fiyatları tutarsan diğer fiyatlar öyle bir şekilde yükselir ki ekonomi orada dengeye gelir. Gün sonunda

faiz ve kur öyle bir şekilde yükselir ki ekonomiyi yeni denge modeline getirir.

Türkiye'de şöyle bir sorunla karşı kaşıya kaldık. Ekonomi yine kaybediyor. Bunu hepimiz biliyorsunuz. Mesela bayram tatilinde birçok işletme 9 gün boyunca kapandı. Birçok sebebi var. Talep, fiyatlama ile ilgili sorunlar var. Son yıllarda ihracatçı çok iyiydi, ama savaşla beraber orada da sorun yaşamaya başladık. Alman ekonomisi bayağı bir ivme kaybetti. O yüzden Türk mallarına talep düştüğünden dolayı tekstil sektörü son 2 yılın en iyi sektörüydü, ama onlarda sorun yaşıyorlar. Benim gördüğüm temel hikaye şu; enflasyon mu büyümeyi mi tercih edersen diye soruluyor. İkisi de tercih edilecek bir şey değil. 2000 yılından beri Türkiye'de enflasyon ve büyüme beraber gidiyor. Türkiye'nin büyümesi için enflasyonun düşmesi lazım.

Dünyada nasıl stagflasyondan bahsediyorsak, Türkiye'de de yüksek enflasyon ve düşük büyüme modeli var.

"YAŞANANLAR ORTA UZUN VADEDE TÜRKİYE'NİN LEHİNE BİR DURUM ÇIKARACAK"

Bir tek borsamız iyi gidiyor. Öyle iyi gidiyor ki sene başından beri borsa 100 endeksimiz dolar bazında yüzde 17 artmış, dünya borsa endeksi ise yüzde 15 azalmış. 3 tane sebebi var. Bir, zaten çok ucuzdu, ikincisi bankadan para yatıyor, üçüncüsü ise sınırlamaların olduğu ekonomide bankaların komisyonları artıyor.

Ben Türkiye ekonomisinin sert duruşunun sonbahar gibi bir risk doğuracağı kanaatindeyim, ama sürdürülebilir bir tablo değil. Küresel piyasalarda ise şöyle bir sorun var; enflasyon yüksek ve Amerika'da bu sene sonu faizin 2,5 olması bekleniyor.

Yaşananlar kısa vadede değil ama orta ve uzun vadede Türkiye'nin lehine bir durum çıkaracak. Sadece gerekli önemleri almamız gerekir. Türkiye'de öngörülebilirlik imkanlarının artmasıyla beraber yabancı yatırımlarının çok hızlı artacağını düşünüyorum, ama o zamana kadar geçen sürede dünya ile paralel olarak sorunlarla karşı karşıya kalacağız gibi görünüyor.

ANTALYA 2022

12.TÜRKİYE ENERJİ ZİRVESİ

ENERJİNİN KALBI
ANTALYA'DA
ATIYOR

Türkiye enerji piyasasının,
kamu ve özel sektör birlikteliği ile
gerçekleştirilen en büyük
organizasyonu

KASIM 2022

**REGNUM CARYA HOTEL ANTALYA'DA
BULUŞMAK ÜZERE**

www.efo.com.tr

www.turkeyenergysummit.com

'Artık her yıl 1 GW rüzgar, 1 GW güneş demekten vazgeçmemiz gerek'

Arz güvenliği konusunda yedek kapasite ile başlamak istiyorum. Çünkü 2021 yazında kötü bir tecrübe yaşadık ve 2022 için de su durumunun gelişmesine bağlı olarak çok rahat değil maalesef. Kovid 19'un ardından artan talep 2021'de Ağustos ayının bir hafta içi öğle saatlerinde yüzde 1'e kadar düşürdü yedek kapasitemizi. Hatta bazı bölgelerde gezdirme yöntemiyle bir kesinti uyguladık. Hem sıcak hava hem yangınların riski altındaki linyit santrallerimizin durmasıyla beraber böyle bir süreç yaşadık. Daha önceki yıllara bakarsak aslında biz arz fazlası söylemini çok konuştuk, ama aslında şirket olarak ya da bazı kişiler olarak 2017'de yaptığımız sunumlarda arz fazlasının 2020'de bitmesini 2019 sonunda azalarak bitmesini ön görmüştür ki 2019'da şanslıydık çok fazla su geldi. 2020'de ise arz güvenliği anlamında şanslıydık. Kovid'den dolayı talep çok düşük geldi. 2021'de kaçış olmadı, özellikle hidroelektrikten kaybettiğimiz kapasiteyle beraber de bir risk almış olduk. Arz güvenliği riskinin en yüksek noktaya çıktığı dönem Ağustos 2021 olarak kaydedildi.

Ocak 2021'de yaklaşık yüzde 15 akşam saatlerinde gündüz yüzde 18,7 kapasitemiz var. Ağustos 4'te pik saat 14'te yaşanmış ve yedek kapasiteyle talep örtüşmüştü. Ocak 18'de yüzde 16 seviyesinde bir yedek kapasitemiz var akşam saatlerinde, gündüz saatlerinde ise yüzde 18,9'luk bir yedek kapasitemiz var. Ocak 28 sanayi tarafında doğal gaz kısıntılarıyla beraber yapılan elektrik kısıntılarından dolayı yedek kapasitemiz yüksek görünmesine rağmen doğal gaz tarafında bir kısıntı yaşadığımız için önlemler alıp kesinti yaptık. Yedek kapasitenin bu kadar yüksek görünmesinin nedenlerinden biri bu. Aslında daha da artı bir kapasite ile geçirdik o günleri.

Nisan 2022 sonu itibariyle toplam kurulu güç 100 GW seviyesini, yenilenebilir enerji santrallerinin toplam kurulu gücü ise 54 GW'i geçti. Her yerde güneş ve rüzgar kapasitesinin arttığını göreceğiz. Şu anda güncel resmi hedefimiz her yıl 1 GW güneş, 1 GW rüzgar, ama Bakanlık tarafında çalışılmakta olan ulusal enerji planında çok daha yüksek hedefler bekliyoruz.

Bu yüksek hedefler paralelinde de yeni yatırım mekanizmalarının geliştirmesini bekliyoruz. Çünkü baktığımız zaman doğal gazda biraz artış olacak, hidroelektrikte çok kısıtlı bir artış olacak. Diğer fosil yakıtlarda kömür tarafında bir artış beklemiyoruz. Hatta zaman içerisinde azalma bekliyoruz.

Şu anda yenilenebilir enerji yatırımı yapmak isteyen bir yatırımcı ne yapabilir, hangi yatırımları ile çalışabilir? Lisanssız daha küçük kapasiteler, zaman içerisinde yapılan yönetmelik değişikliği ile tabii ki daha büyük kapasitelerin önü açıldı. Sözleşme gücünün iki katına kadar, hatta Cumhurbaşkanlık kararıyla

APLUS Enerji Kurucu Ortağı Volkan Yiğit

5 katına kadar çıkabilecek bir düzendeyiz. Hatta bu lisanssız üretim kapasitesinde yer açabilmek ve TEİAŞ iletim hattında bağlanabilir kapasite yaratabilmek için YEKA ihalesinden bir kısım kaçıp bu tarafa kaydırıldı. Bu duruyor ve lisanssız tarafında çok önemli bir yön. Sadece güneş değil rüzgarı da konuşmaya başladık bu noktada, rüzgarın da payının lisanssızda artmasını bekliyoruz. Bizim yakından takip ettiğimiz danışmanlık yaptığımız projeler var bu alanda. Eski YEKDEM artık bitti, yeni YEKDEM'de ölü doğdu. Serbest piyasaya ya da ikili anlaşmalarla satış. Maalesef şu an itibariyle herhangi bir yatırımcı istediği, kendi hedeflediği bir alana bir başvuru yaparak lisans başvurusu yapamıyor. Çünkü YEKDEM yarışması olması lazım ya da bir ihale olması lazım. Bu sorundan dolayı kaçırdığımız büyük yatırımlar olduğunu biliyorum. Yeni YEKA ihalesinde ise ihaleler yoluyla dağıtılan geniş çaplı projelerden bahsediyoruz. Güneş YEKA'sının büyük kısmı devreye girdi. Rüzgar YEKA'larında çok iyi haberler almadık, ama ihalesi tamamlanmış aslında 4 buçuk ihale var, Güneş'in son YEKA'sının yarısı neredeyse tamamlandı. 2 rüzgarda 2 buçuk da güneşte var ve yakın gelecekte yeni YEKA ihaleleri için bizim en büyük önerimiz, isteğimiz, arzumuz bir zaman çizelgesinin açıklanması. Büyük yatırım yapmak istiyorsanız şu an elinizde tek seçenek YEKA.

Artık her yıl 1 GW rüzgar, 1 GW güneş demekten vazgeçmemiz gerek. 3, 4, 5 her kaynaktan en az o kadar kapasite ihtiyacımız olacak, çünkü başka bir kapasite gelmeyecek ve talep artışı devam edecek. Çünkü elektrik üretim olarak yani sanayi tüketimi olarak duracak noktada değiliz. 500 dolara fiyatlar olduğunda Türkiye'de 100 dolardan konuşuyoruz. O yüzden sanayi yatırımının artması, bunların getireceği ekstra talebi karşılayacak kapasiteye ihtiyacımız var. Ben ciddi anlamda Temmuz-Ağustos sıcaklık tahminlerine her hafta bakıyorum. Gidişatta uzun yıllar ortalamasından ne kadar sapma bekleniyor, bizim için çok belirleyici olacak. Geçen sene bir hafta boyunca yani Haziran sonu Temmuz başında da yaşadık. 40, 41, 42 dereceyi gördük. 1 haftadan uzun süren sıcak hava dalgası

bizim için çok yıkıcı oldu. Umarım bu sene daha iyi olur.

Hidrojen stratejisi 2022 yılı sonuna kadar hazırlanmalıdır. Bu da güzel bir aksiyon. Bunun içerisinde de yenilenebilir kapasitenin artması konusu gündeme gelecek. Çünkü hidrojen için özellikle yeşil hidrojen için gerekli konular var.

SKTT için düşüş hızlanmalı ve hızlı bir şekilde aşağı inmeli, çünkü bizim artık sanayiciyi ya da ticarethaneyi tarife olarak çok yüksek oranlarda sübvans etme lüksümüz yok. Biz sadece şu anda belki konutları, meskenleri kurtarmayı öngörüyoruz.

Bizim gelecek zirveye kadar toparlamamız gereken bir durum var. Toplamamız gereken durum gerçekten hem üretim şirketlerinin uzun vadede risklerinin bertaraf edilmiş olması, yani limitin ne kadar süre kullanacağını artık netleşmesi gerekiyor. İkincisi, ticaret yapmaya başlamanız gerekiyor. Çünkü biz ticaret yapmayacağız, biz desteklemeye çalışıyoruz. Siz ticaret yapamayınca sanayici hiçbir maliyeti hedge edemiyor. Hiç bir maliyeti hedge edemeyince kendi ürününe doğru fiyatlamayı yapamıyoruz.

"DOĞAL GAZ VE İTHAL KÖMÜRLER SERBEST PİYASA KOŞULLARINDA GEREKLİ MARJLARI SAĞLAYARAK ÇALIŞMALI"

Şimdi bizim önerimiz neler yapılmalı? Doğal gaz ve ithal kömür santralinin destek almayacağı PTF azami limit denklemi devam etmeli. O yüzden doğal gaz ve ithal kömürlerin serbest piyasa koşullarında gerekli marjları sağlayarak çalışması önemli.

Hem üretici hem tüketici tarafında öngörülebilir ortam sağlamak ve ticareti başlatmak bir yerden ticaretin tekrar dönmeye ihtiyacımız var. Önümüzdeki 6-9 ay biz sunumdaki formüle göre azami limit yapmayı düşünüyoruz. Ne var doğal gaz var, ithal kömür var ve bunlar fiyat belirleyici santraller olacak.

"MEVZUAT HAZIRLIKLARI 2023 YILI SONUNA KADAR TAMAMLANMALI"

2022 yılında düzenlenen İklim

Şurası Sonuç Bildirgesi içerisinde 'Yeşil Finansman ve Karbon Fiyatlama' başlığı altında 22 madde yer aldı. Bunlar; 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda 'Ulusal Yeşil Finans Stratejisi' 2023 yılının sonuna kadar hazırlanmalı. Ulusal yeşil taksonomi mevzuatının hazırlanması amacıyla bir Teknik Uzman Grubu oluşturulmalı ve mevzuat hazırlıkları 2023 yılı sonuna kadar tamamlanmalı. Finansal sektörlere ilişkin faaliyetlerin çevre ve iklim hedefleriyle uyumlu bir hale getirilmesi için Yeşil Finans Uzman Grubu tercihen 2022'nin ilk yarısında oluşturulmalı. Yeşil dönüşümün finansmanı ile ilgili teşvik ve desteklere ilişkin rehber niteliğinde olan genel, ilke, kriter ve koşullar 'Yeşil Finans Uzman Çalışma Grubu' tarafından 2023 yılında hazırlanmalı ve gerektiğinde güncellenmeli. Yeşil finansman araçlarına (yeşil kredi, yeşil fon, yeşil finansal kiralama ve diğerleri) ilişkin olarak uluslararası standartlarla uyumlu düzenleme altyapısı oluşturulmalı. İklimle bağlantılı finansal risklerin tanımlanması, ölçülmesi, analiz edilmesi ve yönetilmesi için altyapı 2024 yılına kadar oluşturulmalı. Yeşil ve sürdürülebilir yatırımların finansmanının artırılabilmesini teminen yeşil ve sürdürülebilir tahvil, kira sertifikası ve diğer sermaye araçları piyasalarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalı. İşletmeler ve finansal kuruluşlar için iklim, çevre, sosyal ve yönetim konularına ilişkin finansal ve finansal olmayan bilgilere ait yüksek kaliteli, karşılaştırılabilir ve güvenilir raporlamayı sağlayacak uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Sürdürülebilirlik Standartlarının belirlenmeli ve yayımlanmalı. Yeşile boyamanın önüne geçmek amacı da dahil olmak üzere yeşil finansman faaliyetlerine ilişkin bağımsız dış değerlendirme hizmeti veren kuruluşların lisanslanması, düzenlenmesi ve denetlenmesi için gerekli çalışmalar yapılmalı. Finans kuruluşlarının sağladıkları finansmanlara ilişkin doğrulanmış iklim ve çevre verilerine erişimleri için kurumlar arası işbirliğinin esasları belirleyen bir protokol oluşturulmalı. İklim değişikliğinin etkilerine karşı kırılğan olan sektörler ve potansiyel riskler belirlenmeli, ilgili risklere yönelik özel sigorta teminatları çerçevesi oluşturulmalı. 2053 net sıfır hedefi çerçevesinde güncellenecek olan Ulusal Katkı Niyet Beyanı (INDC) ile uyumlu çevresel bütünlüğü de gözetilen Emisyon Ticaret Sistemi'nin (ETS) ülkemizde kurulması için çalışmalar hızlandırılarak; ETS, hazırlanacak İklim Kanunu'nda, Avrupa Birliği (AB) mevzuatı gözetilerek tasarlanmalıdır. ETS'nin uygulamaya alınmasına yönelik çalışmalar 2024 yılında tamamlanmalı. AB tarafından Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasının (SKDM) takvimi göz önünde bulundurularak, ETS pilot uygulaması 2024 yılında başlamalı, pilot uygulama dönemi en az bir yıl olarak tasarlanmalı.

GÜLER YÜZLÜ HİZMET

7/24

TOTAL İSTASYONLARINDA

**GREEN
POWER**

'Elektrik Piyasalarında Ticaret ve Perakende' ve 'Enerjinin Geleceği ve Ticaret' oturumlarıyla ilgili tüm ayrıntıları Green Power 260. sayımızda okuyabilirsiniz.

'YENİLENEBİLİR KAYNAKLARA DAHA FAZLA YATIRIM YAPILMASI GEREKİYOR'

ISTRIDE 2022'de moderatörlüğünü Entek Elektrik Üretimi A.Ş. Genel Müdürü Bilal Tuğrul Kaya'nın yaptığı 'Elektrik Piyasalarında Ticaret ve Perakende' oturumunda, EPIAŞ Genel Müdürü Ahmet Türkoğlu, ETD Başkanı Burak Kuyan ve Enerjisa Üretim Ticaret ve Enerji Çözümleri Genel Müdür Yardımcısı Yusuf İlimsever konuşmacı olarak yer aldı.

'ENERJİ TİCARETİNDE YENİLENEBİLİR ENERJİ ÖNE ÇIKACAK'

ISTRIDE 2022 kapsamında "Enerjinin Geleceği ve Ticaret" oturumu gerçekleştirildi. S2C Kurucusu ve Yönetici Ortağı Uğur Kılıç'ın moderatörlüğünü yaptığı oturumda Akxa Elektrik Genel Müdürü Murat Kirazlı, SmartPulse Genel Müdürü Önder Akar ve Solarçatı Kurucusu Utku Korkmaz konuşmacı olarak yer aldı.

AYGAZ'LA KEYİF HER AN YANINDA!

Sektör gala yemeğinde buluştu

ISTRAD 2022 kapsamında düzenlenen ve sponsorluğunu Zorlu Enerji'nin üstlendiği gala yemeğinde enerji sektörünün tüm paydaşları bir araya geldi.

TEMİZ ENERJİ İÇİN

GÜNEŞLE İŞBİRLİĞİ

YAPTIK

PETRONET

WWW.PETRONETGROUP.COM.TR

Yoğun oturum trafiğine kahve molası

Enerji Ticareti ve Tedariği Zirvesi ISTRADE 2022 sırasında yoğun geçen oturum aralarında katılımcılar Petronet'in sponsorluğundaki kahve molalarında dinlenme ve networking yapma fırsatı buldu.

Evinizin Enerjisi

+90 (212) 280 00 00
solarcati.com

Kurumsal İşletmenizin Enerjisi

+90 (212) 280 00 00
catiges.com

Sektör öğle yemeklerinde bir araya geldi

ISTR ADE 2022 kapsamında, enerji ticaretine ilişkin önemli konuların üst düzey isimler ve uzmanlar tarafından masaya yatırıldığı oturumlar ilgiyle takip edildi. Yoğun oturum trafiğine Enerjisa Üretim sponsorluğunda verilen yemek aralarında katılımcılar sektördeki gelişmeleri değerlendirme imkanı buldular.

www.petroturk.com

ENERJİNİN HABER MERKEZİ

ENERJİ PİYASASI
7/24 CANLI YAYINDA

PT

Petroturk TV

ABONE OL

Enerji piyasalarına dair
en güncel video içerik ve
haberler
Petroturk TV Youtube
kanalımızda!

PETROTURK

 Petroturk TV Petroturk.com petroturkcom petroturkcom

Fotoğraflarla ISTRADE 2022

Bu yıl altıncısı düzenlenen Enerji Ticareti ve Tedariği Zirvesi ISTRADE 2022, enerji sektörünün tüm paydaşlarını iki gün boyunca Zorlu Center Raffles İstanbul Otel'de bir araya getirdi.

Bu yıl altıncısı düzenlenen ISTRADE 2022 kapsamında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Abdullah Tancan açılış konuşması gerçekleştirdi.

ISTRADE 2022 kapsamında kurulan Petrol Ofisi, Akenerji ve Energy Aspects standları ziyaretçilerini ağırladı.

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı himayelerinde, EPDK'nın destekleriyle düzenlenen organizasyonda iki gün boyunca toplam 8 oturum gerçekleştirildi.

Her anınızda yan yana olmak ne güzel.

HDI Sigorta Daima Yanınızda.

Evinizi, aracınızı, iş yerinizi sizinle birlikte güvence altına almak, her anınızda aile gibi olmak ne güzel! Biz, HDI Sigorta olarak ihtiyaç duyduğunuz her an, sizinle hep yan yanayız.

İstanbul Raffles Otel'de iki gün boyunca yoğun oturma trafiği yaşanan ISTRAD 2022'ye yurtdışından da çok sayıda konuşmacı ve delege katılım sağladı.

ISTRAD 2022; bu yıl da enerji piyasasının kamu ve özel sektördeki tüm paydaşlarını bir araya getirerek sektörün gelişimine katkı sağladı.

TOBB, ELDER, ETD, PETFORM, EÜD, ADER, PETDER, GAZBİR, TABGİS, PÜİS, TLPGD ve GAZİD gibi Türkiye'nin enerjide önde gelen sivil toplum kuruluşları da destek verdi.

Yoğun oturma trafiğine verilen kahve ve yemek aralarında katılımcılar sektördeki gelişmeleri değerlendirme ve sohbet etme imkanı buldular. İlk gün akşamı düzenlenen Gala Yemeği'nde ise katılımcılar günün yorgunluğunu atarak canlı müzik eşliğinde keyifli dakikalar geçirdiler.

PETROTURK TV YOUTUBE KANALI RÖPORTAJLARIYLA SEKTÖRÜN NABZINI TUTTU

Petroturk TV Youtube kanalı iki gün süren organizasyon boyunca sektörün önemli temsilcileriyle röportajlar gerçekleştirilerek sektörün ve ISTRAD 2022'nin nabzını tuttu. ISTRAD 2022 sürecinde gerçekleştirilen tüm röportajları Petroturk TV Youtube kanalından izleyebilirsiniz.

PETROTURK

TÜM TÜKETİCİ GRUPLARINA
Uluslararası platformlarda geçerli olan

IREC YEŞİL ENERJİ SERTİFİKASINI

sunuyoruz.

Detaylı bilgi için:

0850 522 4262
GAMA

www.gatesenerji.com.tr

GATES

Bir **GAMA ENERJİ** iştirakidir.

Enerji ticareti ve tedariği alanında Türkiye'deki yegane platform olma özelliği taşıyan ISTRADE 2022'de; enerji sektöründe finansman ve re-finansman, Türkiye enerji piyasasında güncel durum, küresel enerji piyasaları, doğal gaz ticareti, perakende elektrik piyasaları, elektrik tedariki, dünya siyaseti ve enerji, bölgesel gaz ticareti başta olmak üzere sektörü yakından ilgilendiren konular üst düzey sektör temsilcileri ve uzmanlar tarafından tüm yönleriyle derinlemesine masaya yatırıldı.

ISTRADE 2022 kapsamında düzenlenen oturumlarda katılımcılar Slido.com uygulamasıyla interaktif olarak sorularını konuşmacılara yöneltebilme fırsatı yakaladılar. Aynı zamanda organizasyon; ISTRADE Youtube kanalından da canlı olarak yayınlandı.

ISTRADE Enerji Ticareti ve Tedariği Zirvesi, 2023 yılında sektör adına önemli konu ve konuşmacılar ile yedinci kez düzenlenecek.

GasPower

Kurucusu:
M. Zekai Komsuoğlu
Mayıs, 1968

Yayın Sahibi
Balkan Gazetecilik
Dijital Medya Yayıncılık ve
Matbaacılık San. Tic. A.Ş.

Yayın Grubu Başkanı
A. Sertaç Komsuoğlu

Murahas Aza ve
Yayın Grubu Bşk. Yrd.

Mustafa Akıncı
Murahas Aza
Mustafa Komsuoğlu

Genel Yayın Yönetmeni ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Emin Kaya

● Haber Merkezi: **Sibel Acar,**
Gözde Emlik, Özge Esen

● Grafik: **Ersin Güleç,**
Onur Uğurman Torgay, Su Özkan,
Serra Ergan

● Reklam ve Abonelik:
Ayşegül Yıldırım

● Mali İşler Başkanı: **Ş. Doğan Erbay**

● Hukuk Danışmanı: **İrfan Coşkun**

● İK Sorumlusu: **Ege Aksakal**

● Basıldığı Yer: **İRM Dijital Baskı ve**
Matbaacılık San. Tic. A.Ş.

[@Petroturkcom](https://www.petroturk.com)

Yönetim Yeri: **Y. Dudullu Mah. Bostancı Yolu Cad. Şehit Sok.**
No:44 Ümraniye-İstanbul

İLETİŞİM

İstanbul: **(0216) 466 74 96** Fax : **(0216) 365 58 05**

Ankara : **(0312) 467 99 36** Fax : **(0312) 427 30 16**

Türkiye genelinde dağıtımı yapılan GP, Basın Kanunu uyarınca bir yerel süreli yayındır. GP, Basın Meslek İhtikadına uymaya söz vermiştir. GP'de yayınlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı Balkan Gazetecilik Dijital Medya Yayıncılık ve Matbaacılık San. Tic. A.Ş.'ne aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilerek dahi iktibas edilemez. Köşe yazılarında yer verilen görüşler yazarın kendisine ait olup, gazetemiz açısından bağlayıcı değildir.

www.petroturk.com

Gazetede yayınlanan köşe yazılarında geçen görüşler tamamen yazarların kendi görüşleri olup gazetemizi kesinlikle bağlamaz ve görüşlerini yansıtmaz.

Bitmek bilmeyen enerjimizle,
Türkiye'nin
hizmetindeyiz!

SARMAŞIK I HES

SARMAŞIK II HES

PINAR HES

**AGE DOĞALGAZ KOMBİNE
ÇEVİRİM SANTRALİ**

TEŞEKKÜRLERİMİZLE

9-10 Mayıs tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen Enerji Ticareti ve Tedariği Zirvesi ISTRADE 2022'ye katkı sağlayan tüm kişi, kurum ve kuruluşlara en içten teşekkürlerimizi sunarız.

ANA SPONSOR

ZORLUENERJİ

EV SAHİBİ

ENERJİSA ÜRETİM

PREMIUM SPONSOR

akenerji

Koç Enerji Grubu

OYAK ENERJİ

Petrol Ofisi

ÖNCÜ SPONSOR

aksa

EPIAS

SPONSORLAR

AYGAZ

Energy Aspects

GAMA ENERJİ

GÜZEL ENERJİ AKARYAKIT

HDI SİGORTA

IRM
DİJİTAL & MATBAA

Milangaz

NATURELGAZ

OEDAŞ
OSMANLI ELEKTRİK DAĞITIM

dpet

IO PETRONET

RM
İSTANBUL

S2C
Solutions2Charge

solarşarj

Tüpraş

Vitol

ZES
Zorlu Energy Solutions

zekai & ZEKAI

SOLAR SPONSOR

solarçatı

KATKILARIYLA

ADER

AGEENERJİ

Elder

etd
ENERGY TRADING ASSOCIATION

eud

GAZBİR

GAZİD

LNGCNG

MEDGAS

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

PETROL

SHURA

TEHAD

TEHAD

TEHAD

TEHAD

TEHAD

TEHAD

MEDYA

Enerji Petrol Gaz

Gas.Power

GREEN

PETROTURK

enerjik

ekonomi
antem

MONTEL
FOREKS

Haber Ekonomi

DÜNYA BOR LİDERİ ETİ MADEN

86 YILDIR TÜRKİYE'NİN GÜCÜNE GÜÇ KATIYOR

%73'üne sahip olduğu dünya bor rezervleriyle yaşam için geleceği tasarlıyor,
geçmişinden aldığı güçle Türkiye'nin doğal gücünü dünyaya ulaştırıyor.

Gelecek Borda
Bor Eti Maden'de!

 ETİMADEN
for life

“LNG ve DOĞAL GAZ TEDARİKÇİNİZ”

Ege Gaz A.Ş.

Rüzgarlıbahçe Mah. Kavak Sok. No: 16 / Zemin kat - Beykoz 34805 İstanbul - Türkiye

Tel: +90 216 681 25 25 (pbx) Fax: +90 216 537 15 55

office@egegaz.com.tr

www.egegaz.com.tr